

* Elsőrendű gyógyviz és diätetikus ital. *

Vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmainál
és köszvénynél, a cukorbetegségnél,
az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál

a Bór és Lithion tartalmu gyógyforrás

SALVATOR

a continens legelső orvosi szaktekintélyei által kitűnő sikerrel használtatik.

Húgyhajtó hatása.

Kellemes izü.

Vasmentes.

Könnyen emészthető.

Teljesen tiszta.

Allandó összetételü.

Kiváló óvszer a
vörhenynél (scarlatina)
fellépő vesebántalmaknál.
Különösen oly egyéneknek ajánlatos, kik
ülő életmódjuk folytán
aranyeres bántalmakban,
húgysavas lerakódások-
ban, vagy anyagsere
betegségeiben szenvednek.

Dr. Szontagh Tamás, bányatanácsos, m. kir. főgeológus a «Hydrogeológiai megfigyelések» című most megjelent és a színelipóczi «Salvator»-forrás-csoportról szóló közleményében többek között a következőket is mondja:

«Utoljára az 1908-dik évben néztem meg a forrást, a melynek aránylagos vízbősége a vizet apasztó aszályos évek után meglepett, mert az utolsó időben beállott vízpadást az ország területén, úgy a forrásoknál, mint a vizet szolgáló furásoknál is mindjobban tapasztalni. Igaz, hogy a víz mostanában nem emelkedik olyan magasra, mint azelőtt, de azért a legszorgosabb szakadatlan töltögetés mellett is mindig bőven áll rendelkezésre a kristálytiszta változatlan és bakteriológiai vizsgálatok szerint kifogástalan minőségű ásványos gyógyviz.

A «Salvator» forrás viz kémiai állandóságát bizonyítja Balló Mátyásnak, Budapest székesfőváros vegyészeti és élelmiszevizsgáló intézete nagy-érdemű igazgatójának legújabb 1907. évi ellenőrző elemzése, a mely szerint a víz 26 év óta, sönemű alkatrészeiben számba vehető eltérést nem mutat. Az ásványos gyógyviz hőfoka 15.2 C° levegőnél és 733.00 mm. légnyomásnál 12.7 C°.

Nagy vízmennyiségét az aszályos évek után is főképen szerencsés hydrogeológiai körülményeknek köszönheti.»

Forrásleírások és orvosi bizonyítványok, valamint elismerő nyilatkozatok betegek köréből díjmentesen állanak rendelkezésre.

„SALVATOR“ kapható minden ásványvizkereskedőnél, vagy

SCHULTES ÁGOST

Szinye-Lipóczi Salvator-forrás vállalatnál

Budapest, V. Rudolf-rakpart 8.

12. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 21.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

A PÁPAI VÁRKASTÉLY.

AZT HISZEM, hogy a hazánk történelmi emlékeivel oly szeretettel foglalkozó «Vasárnapi Ujság»-ban a többiek között méltán foglalhat helyet a pápai várkastély rövid története is.

Hiszen ezen, nevét tekintve, páratlanul álló város a maga történetét Szent István kora óta számítja, igen kedves hagyományt őrizve a felől, hogy első királyunk itt mondta először az ő édes atyjának, hogy: Papa! A kik pedig ezen csak mosolyogni tudnak, azoknak másik mondával is szolgálunk a város nevének eredetére nézve, és e szerint ugyancsak nevezett királyunk itt kiáltott fel nagy örömmel a római pápától küldött korona láttára, hogy «Ece Papa misit mihi coronam» és e felett való örömeiben a nép a római pápa éltetése mellett e helyet azonnal Pápanak nevezte el.

Hát még tovább menve a mi Korvin-házunk, I. Mátyás király vadászskatélya a Korvin-utczában, nem kedves emlék-e hazánk történetében?

De most minderről nem beszélünk, hanem

csupán magáról Pápa város kissé későbbi eredetű váráról fogunk megemlékezni.

A pápai vár legelőször 1544-ben kerül történelmünk lapjaira, mikor Enyingi Török Bálint özvegye arra kéri hű emberét, Martonfalvy Imre deákot «nagy sok szókkal, fogadásokkal, néha sirással is, hogy venné fel pápai várának gondviselését, ha meg nem teszi, annyiba veszi, mintha ő miatta vesztene el Pápát.»

«E szóra igen meghabórodám — írja emlékiratában Martonfalvy — Nagyságod ne sirjon, ime elmegyek, — az nagyságod parancsolatjára, mind élni, mind halni Pápan akarok.»

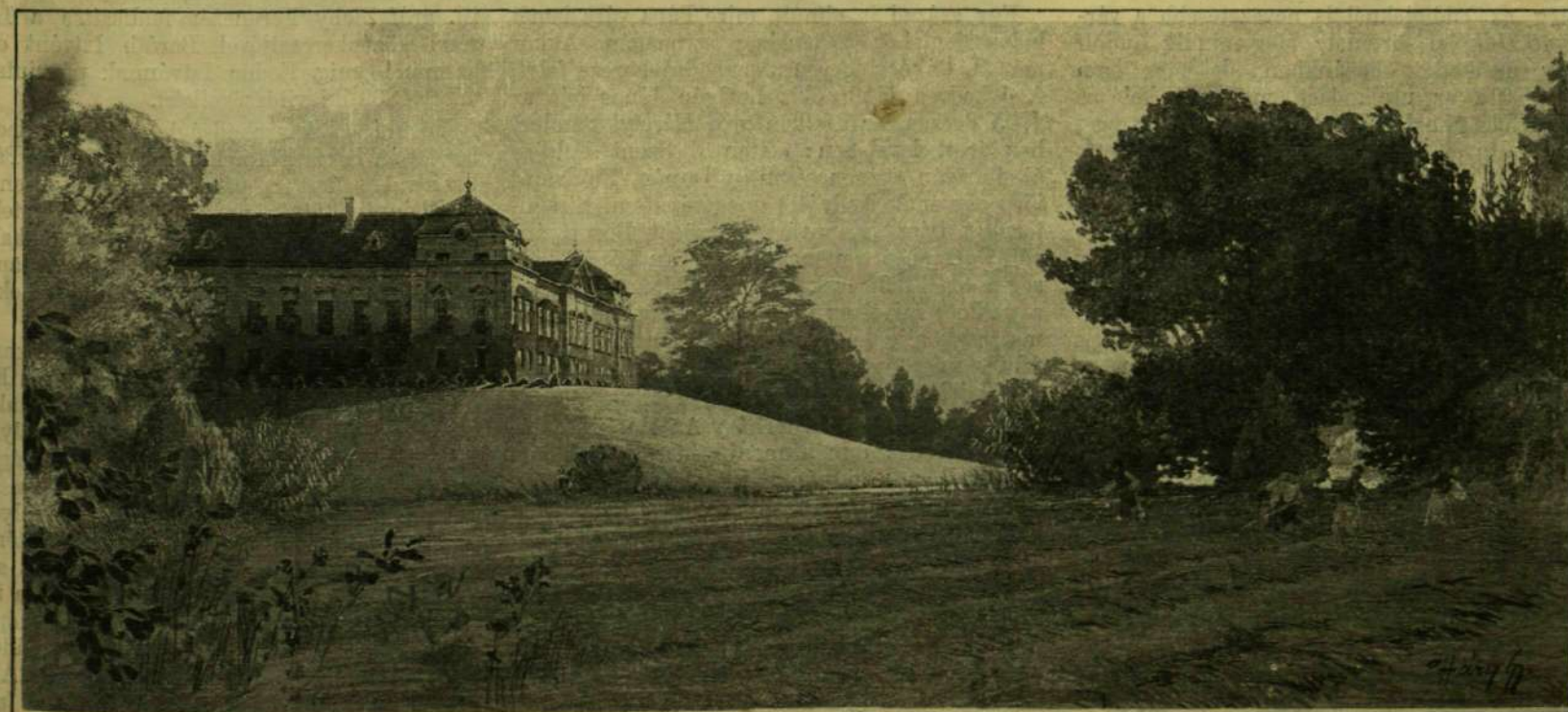
«A várat — írja — pusztán találm, városát épületlen, igen megbusulék rajta, olyan hirtelenséggel, a mivel lehete, kezdém várat megtakarni és városát raggatni és támogatni az palánkot, hol kiölt, a hol bedőlt.»

«Ezek után az Pápa várán is építettem, a mihöz érkezhetem az külső sok épülettől, az nagy palotát leszakadón találtam, az várba hordókat raktak az eső ellen; az két kapu fölöt is az két kőfalnak felső részét lövőhelyek-

kel én építetém meg, az belső várban alatt lövőhelyeket én csináltattam, de jelentem az külső építésre vala nagyobb gondom, az honét az belső várat kellett oltalmazni az szegény községgel.»

A török Székesfehérvárról Uloman bég alatt érkezett meg Pápa elfoglalására, de erre írja Martonfalvy: «semmit hátra nem hagytunk tisztességünkben, oltalmaztuk az mi kegyelmes asszonyunk városát mind levésekkel, mind kopjakkal elannyira, hogy egy sem vesze közülünk Isten kegyelmességéből.»

1555-ben újra felkereste a török hadaival Pápa várát. Ekkor Velichán bég, a fehérvári basa jött a vár elfoglalására. Lajtorjákat is hozott a város bástyáinak elfoglalásához és egy szeptemberi éjjel oly nagy riadással törték be a Szent László-utczai részen, hogy onnan a landsknecht őrség azonnal elmenekült és csak mikor a várúr: Enyingi Török Ferencz közéjük siet, fordulnak vissza és «kezdék kopjakkal lehánni az tereket mind az palánkról, mind az töltésről, kik azután nem merének késni, nagy károkkal, szégyenkezve elpirongának, sok lajtorjákat és holttesteket az

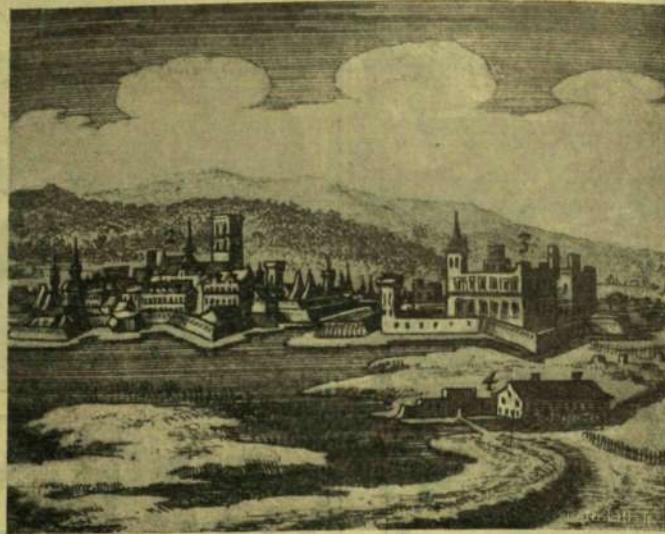

A PÁPAI VÁRKASTÉLY A PARK FELŐL. — Háy Gyula rajza.

1617-BEN.

PÁPA VÁRA RÉGI KÉPEL. — Egykorú metszetek után.

A XVII. SZÁZADBAN.

város árakjában hagyának, kiket el nem vihetének velök.

1594-ben mégis török kézre jutott Pápa is, és innen kezdve Semender basa volt az úr a várban három éven át, ki hogy itt magát teljes biztonságban érezze, a Tapoleza vizét, a mely eddig két oldalról védte csak a várat, körülvezetette a vár körül, ehhez pedig tíz láb mély s még ennél is szélesebb árokra volt szükség, a mit ő a szegény pápaiakkal ásott meg a vár körül. Ezen intézkedésével a bástyával védett város elfoglalása esetén is még mindig védhető lett, maga a vár, mint az a városnak XVII-ik századbéli képén látható.

Három év multával 1597-ben augusztus 13-án érkezett meg a várnak visszafoglalására Miksa főherczeg 25800 főnyi hadával, mihez még 25 ágyú és 600 koei tartozott, a római pápa is 10000 emberből álló segédhadat küldött Miksához Aldobrandini Ferencz alatt. Benn a várban 600 gyalogosból és 300 lovasból állott a török sereg. Pár nap mulva megérkeztek a dunántúli főurak is bandériumaikkal: gróf Zrínyi, gróf Nádasdy, Baththyány Ferencz, Török István, Dersffy Ferencz mintegy 7000 emberrel. Augusztus 19-én a keresztény sereg behatolt a városba, 20-án pedig Semender basa feladta a várat szabad elvonulás feltétele alatt. Csakugy az olasz és vallon hadak a kivonulókra rohantak, s mire gróf Zrínyi rendet parancsolhatott közöttük, közülük 300-at le is kaszaboltak, épen akkor, mikor a vár egyik része óriási robbanással ezer darabban repült a levegőbe, mivelhogy a vár pinzejében állott puskapor a zsákmány után kutató német hadak fáklyáitól meggyuladt és a várnak felette álló részét a zsákmányt keresőkkel együtt légbe roppította.

Még az eddigieknél is nevezetesebb a várnak 1600-ik évi története. Még mindig Rudolf király uralkodott hazánkban, de már igen megúnhatta az uralkodást, mert már fel se nézett hazánkban, inkább a csillagos eget vizsgálta és így nem esuda, ha elfelejtette kiűzetteitől zsoldját egybek közt a pápai várból levő zsoldos hadainak is. Ezek pedig idegenek, vallonok voltak és így elkeseredésükben azt izenték a fehérvári basának, hogy ha nekik 60,000 arany forint hátralékos zsoldjukat kiűzti, jöjjen ide, átadják neki a várat.

De hát elszorult erre a szíve az őrség magyar alparancsnokának, Maróti Mihályának és titokban értesítette a győri fővezért, Schwarzenbergert a zsoldosok tervéről, az tehát táborával a vár alá érkezett. Azonnal 25 lovas küldött be a várba oly izenettel, hogy ha tíz nap alatt a császár hűségére visszatérnek, teljes bűnbocsánatot nyernek és zsoldjuk hátralékos részét is megkapják.

A zendülők azonnal értesítették a veszedelméről Achmet fehérvári basát és sürgős segítséget kértek tőle.

Schwarzenberg ezt megelőzendő június 24-én éjjeli támadást intéz a vár ellen, de a várbelieknek a tüzes malmonnál elrejtett háromszáz főnyi őrségére nem számítván, vereség-

gel visszautazott. Ekkor Győrből újabb 3000 majd 9000 főnyi sereg jött az ostromlók segítségére, a kikkel július 26-án a tüzes malmot a várbeliektől elfoglalta.

Erre a szorongatott zsoldosok július 27-ikének hajnalán kitörnek a várból, hogy elmenekülhessenek. Schwarzenberg fegyvertelenül lovára kap, de egy golyó ott terítette le a vár falánál, a hol most Szent János szobra áll. A vallonok közül többen fogságba esnek, a többiek visszamenekülnek ismét a vár falai mögé. A foglyokat, miután a várbeliek helyzetéről kivallatták, a győztes vezérek a város alatt karóba huzatták, mint ez Pápa 1617-iki képén látható.

Aggódva várta most már az őrség Fehérvárról a felmentő török sereg megérkezését, de az csak nem érkezett. Már a lóhús is fogytán volt és így elhatározta az őrség, hogy Szent Lőrincz éjszakáján, augusztus 10-én megszöknek a várból. Biztatólág integettek feljűk a Bakony, csak azt elérhessék, akkor eljutnak Székesfehérvárra. Ezért a vár kertjében álló vízbe szalmát hintenek, arra deszkákat raktak és az éj leple alatt nagy csendben útnak eredtek a Tapoleza vizén át a Bakony felé. Ennek szélén állott a karthausiaknak Nagy Lajos királyunktól épített temploma, csaknem odáig jutottak, mikor a szökést az ostromlók észrevették, riadótól hangzott a város és vágattak a menekülők után. Ma az említett templom helyéhez közel vasúti állomás van, a neve Franciaivágás, örök emlékéül annak, hogy itt veszték el azok a boldogtalan felzendült vallon katonák, kik oly sokáig őrizték fizetetlenül, nem hazájukat, a pápai várat. Rudolf király meg talán leveretésük hírével se törődött.

Egy század is elmúlt, mire Pápa vára ismét helyet foglal a történelem színpadán. Akkor már II. Rákóczi Ferencz szabadságharcra folyt. A ő kedves tábornoka, Bottyán János írja az 1705 december 27-ikén gróf Károlyi Sándorhoz írott levelében: «Isten ő Szent Felsége általhozván szerencsésen a Dunán, Földvárát jó passusnak kedvéért megépítem, Simon-tornyát, Pápát, Kapuvárt, Köszögöt, Borostyán-várát szerencsésen megvettem. Én Pápán bezeg Édes Fiam csak alighogy el nem rugtam a patkót; mivel az vállamat, fejemet és orcámat csak alig hogy el nem vitte az kartács. Az testamentumtételen sem lehetett vona Nagyságod jelen.»

Pápa ekkor gróf Esterházy Antalnak, II. Rákóczi Ferencz dunáninneni generálisának birtoka volt, s a dunántúli hadjáratban Pápán, Símegeen és Keszthelyen voltak a fejedelem hadainak főhadiszállásai. E három várost összekötő útvonal volt «a hadak útja».

Igen érthető ez okon, hogy Pápának kezékerítése fő vágya volt a császári hadaknak. Így hát 1707 augusztus 14-ikén gróf Pálffy János tábornok a császári hadakkal Pápa alá érkezett. A nagyszámú ellenség elől Rákóczi hadai visszavonultak. A város védtelenül állott. Elérkezett a boszúállás ideje. A tábornok

«két nap és két éjjel Pápa alatt subsistálván, az egész várost felégette, a mi javait kaphatta, eltakarította, a klastromokat is felverte. Pro ultima consolatione Excellentiádnak (Révay Gáspár levele gróf Esterházy Antalhoz) azt is irhatom, hogy az egész Excellentiád Pápán levő asztagait is porrá tették, malmokkal együtt.»

Ennekutánna ismét egy század telt el, mire a pápai várral a történelemben találkozunk. Helyesebben mondva, nem várak többé, hanem csak várkastélyok a szatmári békekötést követő királyi rendelet folytán az ilyen erősségek, a milyen Pápa is volt, s az alkalom, a mi a pápai várat ismét történelmi helylyé avatja, Napoleon 1809-iki hadjárata volt.

1809 június 11-én vasárnapon érkezett hátráló hadaival János kir. herczeg Pápára, s míg ő maga a várkastélyba szállott, hadai a városban nyertek elszállásolást. Azután másnap alig hogy kivonult hadaival a városból a kir. herczeg, nyomába jött Beauharnais Jenő, az olasz alkirály a francia hadakkal és hát természetesen, hogy ő is csak a várba szállásolta be magát. Azonban a hátráló kir. herczeg hadai után sietvén, csupán utócsapatot hagyott városunkban a hadi pénztára őrizetére. A szemerei csata után pedig, mikor vegyesen hordták Pápára a francziák sebesültjeit és a mieinket is, annyi lett itt a sebesült, hogy a miseri és a szent benedekrendi székházakon kívül katonai kórházzá lett a Szent-Illonai apólda, a kath. elemi iskola és a várkastélynak is a földszinti termei, ez utóbbiakat a francziák épen maguknak tartották fenn.

Ezután, két évvel Beauharnais Jenő alkirály ittjárta után, 1811 június 11-ik napján József nádor szállott a várba, hogy másnap itt ifj. gróf Zichy Ferenczet feldisztse a Lipóterend középkeresztjével, Baráth Istvánt ezüstéremmel, míg Fodor Istvánnak pénzjutalmat adott 1809-iki vitézségeikért.

Végül 1848-iki szabadságharcunkban december 26-án Perczel Mór tábornok érkezett Pápára hadaival s lett a pápai várkastély vendége, 1849 június 11-én pedig Budavár bevételének hősei jöttek Kmetty György tábornokkal, kit kitérő lelkesedéssel kísérték a várba a pápaiak, együtt énekelvén a honvédekkel Kmettynek kedves dalát: «Söprik a pápai utcát.»

Harmadik képünk bemutatja a várkastélyt mai alakjában. A várkastély termeire az Esterházyak mindenkor nagy gondot fordítottak, így akárhany terme vetekedik egy-egy királyi palota termével bútorainak választékossága és pazar drágaságára nézve. A történelem kedvelőjét mégis főképen a várkastély folyosója gyönyörködteti, a mely valóságos történelmi képtár az Esterházy grófi család neves sarj-dekaival, köztük Mária Teréziának és a történelem nem egy jól ismert alakjának képével, miknek sorozatát Esterházy Miklós nádor és első felesége, Dersffy Orsolya nyitja meg. A mint ott néztem őket, elgondolkoztam, hogy mégis melyik volt kettőjük közül az okosabb? A nádor nagy esztét ország-világ ismeri, tanítja a

történelem, de én azt hiszem, épen olyan okos volt a felesége is, mert úgy tudom, ő mondta ki először azt az ajánlatot kettőjük közül, hogy legyenek örökre az egymáséi. Így lettek ők e fényes főúri család megalapítói.

Kis Ernő.

A MULATÓS EMBER.

Minden mulatós embernek
Szomorú a vége.
Van valami, a mi nem fér
Bele a lélekbe.
Nem úgy van az, a mint mondják,
Kergeti csak nehéz gondját;
Szebb a világ panasz nélkül.
A mulatós ember, hej! de
Könnyen békül.

Minden mulatós embernek
Nagyon sok a dolga;
A mi neki terhére van:
Küldi a pokolba.
Kérő szóra meg nem lágyul,
De azt várja a világtul,
Hogy ez törjön meg a kedvén:
Akkor volna igazán csak
Minden rendjén!

Minden mulatós embernek
Szíve jobb, mint másnak.
Bánatának jobb bíró már
Senki nem találhat;
A míg beszélsz: szeme könnyben;
Elbánhatok most már könnyen
A czudarral, a ki bántott,
Hej, csak segíts neki szidni
A világot!

Minden mulatós embernek
Nagy a bölcsessége;
Nincs oly tudós, a ki az ő
Elvét utolérje:
Az volt csak a futó bolond,
A ki embert igába vont!
Durvít, gyilkol csak a munka!
Siess élni, itt a halál
A nyomunkba!

Minden mulatós embernek
Józanág az elve.
Röstelné, ha szenvedélyből
Egy korty bort lenyelne;
Más az, mikor öröm éri,
Vagy ha szívet bánat vérzi,
Avagy, olykor, barátságbul...
Igaza van: «nem lehet az
Ember fábul».

A PÁPAI VÁRKASTÉLY UDVARA.

Minden mulatós embernek
Nagy a bátorsága;
Czikkázik az isten-nyila!
Fittyet se vet rája.
Szaladgálnak az emberek;
Ő, a vitéz, meg nem remeg.
Dúl a vihar legjávában:
Ő csak mulat, amúgy isten
Igazában!

Minden mulatós embernek
Tűz emésztí házát;
De ő alszik. Álmából a
Lángok föl nem rázzák.
Dolmánya is tüzet kaphat.
El nem oltja, vele hamvad...
Csak egy nagyot sóhajt rája.
Föl nem kelti az Arkangyal
Trombitája.

Pap Zoltán.

SZERELMES CSÓK.

— Mehemmed Dsilál. —

Száll már a nap nyugvóra tengervízbe,
Jer hát velem karod karomba fűzve,
S a míg az ég sok csillagát csodáljuk,
Az árnyas lombok alját sorba járjuk,
Szorítsd az ajkad ajkaimhoz.

Kelet felől a rózsáskert fölébe
Feljő a hold is fényes kontosébe,
Szerelmeinknek áruló tanúja.
De hogyha tán felhők mögébe bújja,
Szorítsd az ajkad ajkaimhoz.

Ó nézd e rózsáskert feslő virágját,
Hallgasd e csermely zsongó dallos árját,
S hogy minden rózsra rád nézzen esodálva,
Fehér válladra fűtőd szétállva
Szorítsd az ajkad ajkaimhoz.

Bölcsődal minden vízhab csobbanása,
Minden dal egy madárszív dobbanása,
Sátort borít a bokrok orgonája,
S a míg feszkünket megraknánk alája,
Szorítsd az ajkad ajkaimhoz.

Ha Isten dörgő hangja zeng az égből,
A villámtűz csikázik künn az éjben,
S a felhő könnye hull, csak szüntelen dől,
S remegve bújsz hozzám a félelemtől,
Szorítsd az ajkad ajkaimhoz.

S ha felvesz majd a végzet jég-ölebe,
Bordulál lázas ajkaim fölébe,
S míg csókod ér, szemem már megmerevszik;
Ha vár a végzet még egy múlt perczig,
Szorítsd az ajkad ajkaimhoz.

Törökből: Mészáros Gyula.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Különben a szász methodusnak is megvoltak a maga hibái. A hosszú kezek előnye szembe-
szökő, azonfelül mindenféle szabálytalan vágás
jogosult a Coup de Jarnac (a szúrás) kivételé-
vel, az «üsd, vágd, nem apád» legősibb tan-
tétéle érvényesült — vágd, a hol éred. Csel,
finta ravaszság nemcsak megengedhető, sőt
hasznos.

Egy, kettő, három! Összecaptak. A két kard
megvillant, összeért, csattant, szikrát adott s
csakhamar kitűnt, hogy a fiatal Fabricius, mint
drezdai diák, ott künn jó mesterektől tanulta
a bajvivást; biztosan, elegánsan fogta fel a
vágásokat, ellenben Görgey apjától tanulta a
mesterséget, magyar módra, s csak a csuklója
forgatásával vagdalgozott. Hanem épen ez hozta
zavarba a «kottából» vivőt és a görbe, kurtább
magyar kardok feszélyezték, mert az ő keze a
hegyes és a hegyén kétélű német schlagelhez

A PÁPAI VÁRKASTÉLY PARKJÁBÓL. — Balogh Rudolf felvétele.

KOSSUTH LAJOS ARCKÉPE. — Tény Gyula festménye Bács-Bodrog vármegye székháza számára.

volt szokva. Nem hagyta el lélekjelenléte (a mi a legjobb a mérközésnél), ellenkezőleg, egész hidegen a helyzethez képest, arra módosította szándékát, hogy egyelőre nem támad, hanem csak a védelemre szorítkozik, míg kitanulmányozza ellenfele szerinte újdonszerű vívásának csínját-bínját, tehát csak parírozott és hátrált. Görgey csak úgy játékszerűen kezdte a viadalt, mert rokonszenves volt neki a fiatal Fabriczius, s azt tartotta, hogy a burger kezébe dikics való vagy gyalu, minélfogva illő vele gyengéden bánni s egy kis karczólással megelégedni, de a hogy evés közben jön meg az étvágy, a kemény aczélpengék csattogása megmámorosította, szeméi szikrákat hánytak, mint az egymást horzsoló kardok. Az ellenfél folytonos hátrálása vakmerővé tette, az inselkedő fölünyes védekezése bosszússá, forró vére lázasan nyargalt ereiben s az emberi testnek ezekből a siető folyamaiból ha iszik, megrázza magát az oroszán, a ki ott piheg minden Görgeyben. Magasztos, hősiességben megmár-

tódva, mit tudta most Görgey, hogy csak a drezdai diák, Fabriczius áll előtte és nem a hétfejű sárkány? Szent György lovag volt ő most a saját képzetében s megelégedve az imént magára parancsolt kiméletéről, hatalmas sujtásra lendítette meg karját, a mit az észrevett s önkénytelenül félre ugrott, előle balra, miközben mégis fölfogta a vágást s abban a szempillantásban ruganyos erővel egyszersmind visszahúzott, a mitől viszont Görgey tántorodék meg s balra hátrált. Mecséry füge volt, hirtelen keresztbe fektette közéjük a kardját. — Halt! Fabriczius úr kilépett a körből. — Ugyanazt tette Görgey úr is, — sietett kijelenteni Koppen báró. Csakugyan az történt, mind a kettő úgyszólván egyszerre hagyta ott a kijelölt kört. Nincs győztes, tehát nincs legyőzött se. Újra kell kezdeni a százsz reguła szerint. — Hadd fűjják ki előbb magukat, — vélte Máriássy.

— Nem. Épen nem, — tiltakozott Blom az ő szokott hebehurgyaságával. — Tiltakozom a tüdők nevében, uraim. Micsoda alapon foszthatnánk meg a tüdőt az ő legszentebb jogaitól? Miért ne lehetne ő is faktor? Mindig csak azt mondják, ha valami hősi cselekedetet visz valaki véghez: «volt szíve hozzá». Hát csak a szívnek szabad a hőst segíteni? Hadd lássuk egyszer-mászor azt is, hogy van-e tüdeje hozzá.

Ennek az érvelésnek engedni kellett. Beállottak tehát a körbe s folytatták a viadalt. Most már megnehezült a Görgey dolga, mert Fabriczius támadott, hidegen, kecsesen, olyan arczal, melyen semmi indulat nem volt észrevehető, míg ellenben Görgey nekiperült, lihegett, szépen boltozott homlokán verejték csurgott, csupa tűz volt ismét, csupa eleven-ség, de ez nem sokat látszott használni az iskola szerinti vívással szemben, egyre hátrább szorult. Tízet lehetne tenni egy ellen, hogy Fabriczius győz. Fabricziust azonban nem vezette harag, belátta, hogy a fiatal Görgey nem cselekedhetett tegnap másképp, nem akarta hát megsebesíteni s a Gripe-féle cselvágáshoz nyúlt, mely száz esetből legalább kilencvennyolcszor beválik, ki akarta kezéből ütni a kardot (a mi szintén legyőzést jelent a százsz párbajnál), hadd végződjék be az egész bohóság vér nélkül, a segédjeinek esetleges vidám gúnyolódásával, hogy: «szurok a markodba». A finta pedig abból áll, hogy a kardot úgy kell emelni, mintha az ellenfél mellét akarná érni, mire az megfelelőleg készül parírozni, a helyett azonban a csukló villámgyors fordulatával egy félívet ír le a kard a levegőben lefelé s alulról csapódik fel szilaj erővel az ellenfél pengéjére, hogy az menthetetlenül kirepül kezéből a váratlan helyről jött ütésre. Ez egyszer azonban olyan erősen fogta Görgey, hogy ki nem esett a kezéből, hanem fölvágódott a Fabriczius feje fölé s minthogy Görgey meglepetésében kinyújtotta a karját, ösztönszerűleg mintegy utána akarván kapni, leesőben a kard elnyisszantotta a Fabriczius balfülének egy darabkáját és a vállába ütődött, a hol feltartotta a ruhaszövet, nem okozhatott sebet.

Maga Fabriczius észre se vette ezt a megrovidítést, a megyei főjegyző patvaristája, Máriássy pillantotta meg a fülczimpa felületén kibugygyant egy-két vércsöppet.

— Vér! — kiáltá harsányan.

Mindketten leeresztették a szabályukat s szorgosan vizsgálták egymást, hogy hol a vér.

— A füle vérzik, Fabriczius úr.

— Csak talán nem? — kérde Fabriczius meglepetve.

— Söt el van vágva egy darabja.

Fabriczius odakapott az ujjaiával, az érintésnél érezte az éles fájdalmat s megfeszítette pirosra a kezét.

Görgey hozzá lépett.

— Igen sajnálom, hogy ilyen alkalmatlanságot okoztam.

Fabriczius mosolyogva nyújtotta kezét, melyet Görgey barátságosan rázott meg.

— Nem tesz semmit, — szólt az előbbi vidáman. — Van már a városban sánta Fabriczius, az apám félszemű Fabriczius (a Thököly-harcokban szűrték ki a jobb szemét), lesz most egy csonka Fabriczius is.

— Ne busulj rajta, — vigasztalta Blom. — hátha kinő, mint a salamanderé, mire meg-házasodol.

Mecséry ezalatt meszet kapart le a kertészház faláról, porrá morzsolta az újjai közt és behintette vele a Fabriczius fülét, hogy a vér-

zésnek gát vetessék. Nem szaladiak még az akkori emberek mindenért patikába.

Aztán az is a szokáshoz tartozott, hogy a duellumnál kibékült felek együtt mutassák magukat a népek előtt, minélfogva Görgey átült a Blom szánjára. Fabriczius mellé, úgy hajtat-tak be a városba.

Útközben, mint rendesen ilyenkor, a párbaj lefolyásáról estek megjegyzések. Moulinet-k, prim és kvint vágásokról locsogtak, báró Koppen vállveregető csodálkozását fejezte ki egyben Fabricziusnak a férfias türelmén, egykedvűségén, melylyel a sebet veszi.

— Mégis csak kemény faj ez a százsz faj, — mondá, — hogy annyi század óta idegenben sem tudott elpuhulni.

— Ugyan cousin, cousin, ne tedd magad nevetségessé ez előtt az úr előtt! — gyúlt ki erre Blom. — Mi az a tenger sima tüköréhez képest? Tudod-e, mit láttam én itt ezelőtt néhány évvel, mikor olyan tacsó voltam, mint most te? Egy pár kuruczot karóba húzatott Karaffa a plesznici erdő szélén. Ott ültek a karókon felnyársalva és egykedvűen pipáztak. Vesszszek meg, ha nem igaz. Hát hogy tudunk volna mi itt elpuhulni?

AZ ÜNNEPÉLY A PETŐFI-TÉREN.

Görgey nem ismerte Blomot, kérdőleg nézett Fabricziusra, a ki megértette a megrökönyödött tekintetet s magyarált felett rá:

— Vesszszek meg, ha igaz. Különben jó fiú és nem is mondhatni hazugnak, csak olyan egy kicsit, mint a nagyító üveg.

Beérván a városba, a megyeház előtt leszálltak. Görgey kezét fogván valamennyiükkel, azt mondta Fabricziusnak:

— Legyünk ezentúl jó barátok.

A hangja ellágyult s dióbarna szemeiből melegség áradt Fabriczius felé.

— Szeretném, — felelte ez és mintha valami balsejtelem lepné meg, felbő vonult el homlokán, — szeretném, ha az Isten úgy engedné.

— Derék fiú, — dicsérte meg Blom, a mint letűnt a megyeház kapujában.

— Az, — hagyta rá Fabriczius. — Örülök, hogy megismerkedtem vele.

Koppen felkaczagott gúnyosan.

— Hozzá kellett volna még tenni: boldog vagyok, hogy a fülemet levágta.

Már megint nem érted a dolgot, cousin, — ezáfolta le Blom. — Fabricziusnak többet ér ez a fülevágás, mint minden iskolai és egye-

A KOSSUTH LAJOS-UTCÁBAN.

temi bizonyítványa, a mit kapott és a mit még kapni fog, ő most már úr és bevégzett ember.

— Nem értem.

— Persze hogy nem érted és soha meg se értheted, mert német ember vagy s könnyebb az oceán vizét átfesteni, mint ezt neked megérthetővé tenni. De nini, dobolnak. Menjünk csak sebésheben!

Csakugyan dobszó hallatszott a főtér felől. Az utcai járókelők megszáporíták lépteiket, a kik ellenkező irányba mentek, visszafordultak és a dobszó felé indulának. A kereskedők, iparosok kiálltak zöld kötényeikben és puha sipskáikban a boltajtókba. Hiszen ma nem valami közönséges licitációról, vagy szabályrendelet kihirdetéséről lesz szó. Nagy események küszöbén állunk. A köröskörül fekvő házak ablakai is nyiladozni kezdtek, daczára hogy a hideg bemegy. A Teőke-ház emeleti ablakán a szép, csintalan Teőkéné dugja ki csinos fejcskéjét, mosolygós orcája a kikeményített, fodoros, fehér reggeli főkötőben olyan, mint egy papírstancizliba csomagolt piros rózsza.

MEGÉRKEZÉS A PETŐFI-TÉRE.

AZ EGYETEMI IFJÚSÁG MÁRCIUS 15-IKI ÜNNEPÉLYE BUDAPESTEN.

A GYERMEKVERSELET ÁTALAKULÁSA A XVIII. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁTÓL A XIX. SZÁZAD KÖZÉPÉIG.

(A bábu nemzetségtája című cikksünkhez.)

rád ránk a *Bécsi képes krónika*-ban. A görög tudósítók azonban nemcsak négy-, hanem hatkerekű szekérről is beszélnek, a mi képtelenség, a mi arra vall, hogy nem vették eléggé szemügyre a mozgó-házakat. A hatkerekű csoda titkának megfejtése egyszerűen az, a mint Herman képpel is bizonyítja s a mi a mi pázstöréletünkben a mai napig fennmaradt, hogy a négykerekű szekér után kötötték az éléskamrát, a kétkerekű fódott taligát. Utón azonban csak az asszonyok s a gyermekek ültek a szekereken, a férfiak lóháton mentek a ménes, a gulya, a nyáj s a konda nyomán. Nemcsak a szkiithák voltak *kanczafejők és tejivók*, hanem a magyarok is. A tejét nemcsak édesen itták, hanem vaját köpültek belőle rázással, megoltották turónak és sajtnak. A turó, a sajt, a tar (savanyútej) eredetben szkiitha szavak s elterjedtek az egész törökségekben s vagy egyenesen a szkiitháktól, vagy török csatornán jutottak hozzánk. A lókultusz, mert valóságos kultusz volt, az őshaza s az őselelmód hagyomány. Föltétlenül mind a szkiitha, mind a magyar a pusztá nepe. Ezért találjuk az emlékeken a szkiithát mindig ijjal és lóval. A pusztá népének a ló s a nyíl az életföltétele. Gyalogosan nem tehetné meg azokat a roppant utakat, a melylyel a pázstorkodás s a vadászat jár s dárdaival nem igen ejthette volna el zsákmányul a pusztá fűre vadját. Aztán az ősidőkben a ló sem volt az a csak igavonó és luxus-állat, a minek mi ismerjük. Gazdáját nem csupán hordta a hátán, de táplálta is tejével és húsaival. Sörényére, farkszőrére szüksége volt a nyilasnak. Szőréből nemzett szőttek, bőrét ruhának és sátornak használták.

Nincs tudásunk róla, hogy hazánk mai területén őseink megszállása előtt valaha a mai értelemben vett állam alakult volna. Herman a leletekből megfigyelt azt is, hogy a kőkorból, a mammoth korában az Alföldet még nem lakta ember, hogy annak világa az Alföldet körülölelő halmokon végződött, vagy azért, mert az Alföld még nem volt ember által lakható, vagy, a mi valószínűbb, azért, mert az ősember az Alföldön nem találta meg a magának való viszonyokat. A história kézzel foghatóan taníthatja, hogy hazánk csak a megszálló magyarokban talált igazi gazdára s hogy a honfoglalók is ebben a földben igazi hazát találtak. Itt azt az életet folytathatták, a melyet megszoktak; volt roppant síkság, a melyen a barom szabadon járhatott s voltak hatalmas, halban bő folyóvizek és tavak. Az

első században még életmód a zsákmányra járás nyugat felé, a rablóhadjárat. A nemzetnek azonban lassanként, néhány ivadék élete alatt meg kellett barátkoznia az európai, valamennyire már rendezett viszonyokkal, meg kellett férnie a maga földjén. A határokon belül az ősi életmód azonban nem változott meg máról-holnapra, sőt némely fajaiban ősi állapotában maradt meg szinte napjainkig. A nyugathoz való simulás, mondjuk el-európaiasodásnak, az ország nyugati felében, a Dunántúli, az osztrák határokon kezdődött. A római kultúrának legtöbb nyoma és hagyomány a ott élt még. Ott ütötte föl székhelyét a királyság, a mely a törzsfőnökségből kemény harcok árán vált ki. Ott támadt és onnan hódított a magyar kereszténység. Onnan indult ki a meghódított terület államháztartásának.

A GYERMEKVERSELET ÁTALAKULÁSA A XVIII. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁTÓL A XIX. SZÁZAD KÖZÉPÉIG.

(A bábu nemzetségtája című cikksünkhez.)

A Duna-Tisza közén, az Alföldön a megszállott, a magunkkal hozott életmód alig módosult, egyben-másban még századokig folyt tovább. Az Alföldön lassan támadnak az állandóan lakott helyek, az a nomád pásztorkodó világa, a hol még sokáig a ló a legbecsesebb jószág. A midőn a keresztes vitézek a megtelepülés után kétszáz évvel átutaztak az országon, a lovak sokaságát bámulták meg a legjobban. A Dunántúl mindjárt a megszállás után megkezdődött az intenzívebb földművelés, a szőlő és a kertgazdaság, a minek eléggé plasztikus képét olvashatjuk ki az azokból az adományokból, a melyeket királyaink az egyházaknak, káptalanoknak, kolostoroknak osztogattak. Nyilvános élet századokon át csak a Dunántúl s a Duna mentén legfőkébb egy szűk szalagon volt. A Dunántúl, a felső megyékben, az erdélyi részekben támadnak az első nagy uradalmak, az első hatalmas olygarchiák, a kik élet-halál harcot vívnak a királysággal s nem egyszer kerekednek a királyság fölé. Az Alföldön ezekben a századokban alig tudunk valamit azon kívül, hogy hatalmas, rengeteg lápok közt fekvő pusztáin örökösen a szabadban, félig vadon roppant falkákban legel a ló, a szarvasmarha s a juh. Az ember is annyira a természet édes gyermeke, mint a nyáj, a melyet őriz. Csak a XV. s még inkább a XVI. században tudja meg Európa, hogy milyen kincse Magyarországnak az Alföld. Akkor kezdik nagyobb falkákban a magyar marhát Nürnbergig hajítani. A Nürnbergben vásárra kerülő magyar marha számát évi hetvenezer darabra teszik. Bécs akkor már jó ideje magyar marha husán élt.

Csak a XVIII. század dereka táján kezd megváltozni az Alföld képe. Mind nagyobb és nagyobb területet fognak művelés alá s ezzel tért veszít a ménes, a gulya, a nyáj s a konda. A puszták fiát, a pásztort is nemcsak rendhez akarják szoktatni, hanem illemhez is. Belöknek az ingébe, a mely annyira rövid, hogy teste a hónaljától a kötélig meztelen. A jász kerület Berényben tartott közgyűlésén (1746) végezi, hogy: «némely jobbágyok s főképen pázstörök, hiábavalóságuktól ösztönözve, sokak megbotránkoztatására, rendkívül rövid inget viselnek; tehát az ilyen ingek viselésétől huszonöt bot büntetés terhe alatt tiltassanak el.»

Herman Ottó könyve negyedik, legterjedelmesebb, *A magyar állattartás története* című fejezetében a IX. századtól napjainkig századról-századra adja képét hiteles levéltári adatok nyomán az ősfoglalkozás állapotának. Egészben is rendkívül becses könyvének ez a

Bábtánczoltató betlehemes játék.

Betlehemes csoport Liptómegegyéből. XVIII. századbeli fatárgas.

BÁBOK. — A MAGYAR NEMZETI MUZEUM NÉPRAJZI OSZTÁLYÁNAK GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

legbecsesebb, minden ízében merőben új része. Nem szeretnők túlozni a dolgot; de abban teljesen igaz van Herman Ottónak, hogy históriánk az Alföldre, az Alföldön magát szinte napjainkig föntartó ősi életmódra ügyet sem vetett. Ősi mivoltunkat kutatva minden elképzelhető és elképzelhetetlen helyen, csupán ott nem, a hol találhatót volna belőle valamit. Hogy az Alföld Magyarország megalapításában, megtartásában fontos szerepet játszott, azt Herman Ottó előtt senki sem felejtette. Ez a fontos föladat nem merült ki abban, hogy bármelyik is igen szívós, erős, bátor emberanyagot adott az országnak. Hogy Herman Ottó arra a kérdésre: mit köszönhet Magyarországnak az Alföldnek? megadhatja-e a feleletet, nem tudjuk. Idős ember, de patriarkális kora mellett is olyan szívós, erős, bátor és akaratos, mintha csak bálványából, az alföldi magyarságból vétetett volna. Már a mit eddig adott, azzal is legteljesebb hálánkra szerzett jogot és érdemet.

Junius.

A BÁBU NEMZETSÉGTÁJA.

Senki se kételkedjék benne, hogy a bábu oly idős, mint az emberiség. Mióta felcsopordott az első kis leány, bábu is volt a világon okvetlenül. Nem oly pirosképű, mosolygós, mozgatható kezű-lábú, siró báb, minőt a mi gyermekeink kapnak, hanem talán egy hosszukás kő- vagy fadarab, melyet a gyermeki képzelet emberré varázsol s ápolta, dajkálta, etette, mint az anyja az igazi kisdedit. Mert a kisleány ösztönyszerűen így készül az anyai hivatásra, ösztön az, mondom, s a babajáték minden bizonynyal kedves szórakozása volt már a patriarkális leányainak, meg a többi ó-testamentumbeli kisasszonykáknak is.

Nem pusztá feltevés ez. A párisi Louvre egyiptomi osztályában, (de más néprajzi gyűjteményekben is) vannak ó-egyiptomi gyermekjátékok, köztük egy bábu, melynek mozgatható karja van és valódi haját visel a fején. Ez a tökéletes baba már a biblia korából való. Mily hosszú történelmi fejlődésen mehetett át a báb-készítés technikája, míg ily diadalaihoz juthatott. Nehéz kételkedni benne, hogy a fejlődés már az őskorban kezdődött.

Hogy az athéni leánykák mozgatható kezű és lábú bábbal játszottak, tudjuk az Attika földjén kiasott ó-kori bábtorredékekből. S a régi görög és római íróktól tudjuk, hogy a

görög és római hajadonok Vénusz-Afroditének ajánlották fel bábuikat. A középkori bábuokról meg éppen történetkönyvet lehetne írni. Históriai bizonyítékok vannak arról, hogy a régi germánok gyermekeinek már a kilenczedik és a tizedik században kedves játéka volt a bábu, melyet a Pareival-monda is emleget; a nürnbergi Germanisches Muzeumban meg lelmi már egykorú viseletbe öltöztetett tizenegyedik századbeli német bábokat. A Hortus deliciarumban, melyből középkori apácák oktatják a kisdedeket, látni egy képet, melyen tizenkettedik századbeli nemes gyermekek mozgatnak zsinóron két mozgatható karu, lovagi ruhába öltöztetett bábót. Ehhez hasonlít Burekmair Hansnak 1515-ből való fametszete, melyen szintén lovagi ruhába öltöztetett bábok állnak egymással szemben, nem is gyalogosan, hanem lóháton.

A tizenhatodik és tizenhetedik században már nagyban foglalkoztatja a mechanikusokat a bábu problémája. Ők már oly alakokat igyekeztek előállítani, melyek a családásig hiven ábrázolják az embert. Sandrart beszéli 1675-ben megjelent művében, melynek «Teutscher Academie» a címe, hogy az augsburgi Neuberger Dániel, korának egyik legheirősebb mechanikusa, elkészítette III. Ferdinánd császár és magyar király teljes nagyságu alakját, mely bámulatos élethűséggel mozgatta fejét, szemét s ruházatában is hű mása volt a magyar királynak. «A nagy test — írja — széken ült, de belsejében levő óraszerkezet segítségével fel is állhatott, le is ülhetett, oly természetességgel, hogy egykor a magyar kancellár, ki egyben Nyitra püspöke is volt, a császári kinstárba vezetett, midőn abba a szobába lépett, melyben a császár említtet képmása ült, megdöbbenve látta, hogy az az alak feláll, fejét, szemét jobbra és balra mozgatja, s a császár nem remél jelenlétén annyira megijedt, hogy térdre borult és bocsánatért esedezett, hogy parancs és engedély nélkül belépni merészkedett, és nem is állt fel térdéről, míg a kinstárnok kacagva fel nem emelte és fel nem világosította csalódásáról.»

Utóbb, a tizenharmadik században még nagyobb csodálat tárgyai voltak a Vaucanson-féle automata, melyeket Goethe már romjaikban látott 1805-ben: a flótást, ki már nem flótázott s a kacscát, mely még ügyesen szedte magába a zabot, «de már nem emésztette meg.» Egykori emlékirók szerint ugyan csak Goethe nagyot bámult a magyar Kem-

pelen Farkas lovak sakkozó gépén, mely alacsony szekrény mögött széken ülő emberi alakból állt és a szekrényen levő sakkasztalán ügyesen sakkozott. Ez a sakk-automata korának egyik elsőrangú látványossága volt. Utóbb egy amerikai muzeumba került s tűzvész pusztította el.

De hát esodálni való ez a haladás, midőn már az ó-korban annyira haladt a mechanikai tudomány, hogy mozgó bábokat készítettek a gyermekek számára?

Uj korszakot jelent a bábu történetében a siró-baba feltalálása. A francziák ujabb keletű találmányának mondják ezt és maguknak követelik az elsőbbséget. Tévednek, mert a siró-babának is kétszáz éves múltja van. Uffenbach Konrád Zakariás, a tizenharmadik század elején élt frankfurti bíró és könyvkedvelő, leírva Szászországban, Angliában és Németalföldön tett utazását, elmondja, hogy Groningen hollandi városban 1710-ben megismerkedett Eding Gishbert jogtudóssal, ki könyvekből és más nevezetességekből álló gyűjteményében egy «nürnbergi gyermeket» vagyis bábút is tartogatott, «so schreyen kann», mely kiáltani tudott.

Híres a nürnbergi germán muzeumnak már említett bábgyűjteménye, de a legrégebbi bábjai mégis csak a tizenhetedik századból valók. Mozgó bábu is van köztük egynehány. Ruházati-történeti szempontból is érdekesek, mert legtöbbjük a korukbeli divat szerint van öltöztetve. De a felnőttek divatja szerint. Mert csak a tizenharmadik század harmadik harmadában kezdődik a külön gyermekdivat. Addig a kicsinyeket is a nagyok ruházatába szerelték öltöztették, csizmában, sőt kardosan is, hosszú mellénybe és kötösbbe, a leánykákat földig érő bő rokolyába. Példa rá a madridi Pradóban levő híres Velasquez-kép, mely osztrák Mária infánsnő, IV. Fülöp spanyol király kis leányát ábrázolja.

Gyermekruhát csak Rousseau Emil-jének hatása alatt kezdetek venni, aztán Basedow, a híres pedagógus buzdítására. Reynolds és Gainsborough gyermek-portraitjain már látni a gyermekek akkori «reform»-viseletét, mely állt rövid mellényből, rövid, a nyakat szabadon hagyó zekéből s bokiáig érő rövid nadrágból. A kis leányok számára csak jóval utóbb varrtak reform-ruhát s azon a képen — madame Vigée-Lebrun műven — mely a boldogtalan emlékezteti Mária Antoinette királynét örökíti meg gyermekei körében, a dauphin már

Sokác babák Dályáról, Verőce-megyéből.

tűdivatú fiúruhát visel, de tizenkét éves leánytestvére még hosszú uszályos rubában áll mellette. A gyermekleányok számára csak a tizenkilenczedik század elején varrják általánosabban a gyermekkorhoz illő ruhát. Ennek a divatnak is átmenetei vannak. A kis leány eleinte rövid szoknyát, de hosszú, bokáig érő nadrágot visel, mely alul, a cipőnél, szűkebb, felfelé bővül. Csak utóbb szabják mind rövidebbre és rövidebbre a leánykák bugyogóját.

Ez a kor új korszakot jelent a bábú öltöztetésének történetében is. A kis leányok, kiknek bábút vett az anyjok, maguk varrtak ruhát bábujuknak anyjok vagy nényök ujjmutatása szerint, hogy jó korán beletanuljanak a szabás és varrás művészetébe. A bábúval való foglalatosságot már akkor eszközül tekintették arra, hogy a gyermekleány jó előkészüljön az anyja és a háziasszony teendőire. Ezért a tizenkilencedik század első harmadában jobbára csak ingesekével takart bábút gyártottak.

Nagy néprajzi tanulmányt lehetne írni a művelődésben hátramaradt népek bábúiról és gyermekjátékairól, de ennek csekélyebb érdekessége van reánk nézve, mint a fent elmondottaknak s főképp a magyar népies bábuk megmentett maradványainak, melyekről — a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának nem nagy, de értékes gyűjteményéből — néhány képet bemutatunk.

Van Magyarországon ezenkívül még egy határozottan becses és szokatlanul gazdag bábúgyűjtemény; Violáné Gerde Etelka, egy budapesti úri nő gyűjteménye. Legszebb darabjai közül való az a finom művű renaissance-kori velencei viaszbaba — ruhája nehéz selyembrokat valódi velencei csipkedíszszel, — mely egy velencei nobile palotájának árverése alkalmából került a gyűjteménybe, továbbá egy majdnem másfélszáz éves csipkés brokát ruhájú, fából faragott magyar rococo-baba, mely egy Pálffy grófnő tulajdona volt, két magyar ruhába öltöztetett zenélő és tánczó baba, mely Párisban készült 1848-ban, a nagy magyar-szimfóniák idején, két igen szép olasz baba a mult század elejéről, kiváló értékű eredeti japáni és kínai, jeruzsálemi, tiroli és magyar babák s egy igen szép román bábú-pár, melyet Románia királynőjétől kapott ajándékba a gyűjtemény tulajdonosa. Mert Erzsébet királynő a bábú-gyűjtők első sorában áll. Gyűjteménye általános figyelmet keltett 1898-ban, midőn kiállítás rendezett belőle jótékony célra Sigmaringenben. Violáné Gerde Etelka asszony értékes gyűjteményéből hat részletet mutatunk be képen olvasóinknak.

Ruthén-vidéki betlehemes figurák Verecke tájékáról.

BÁBOK. — A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM NÉPRAJZI OSZTÁLYÁNAK GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

A ki semmit sem csinál, az roszt csinál. Bezeg az én koromban másképp nevezték a leányokat, nem olyan haszontalanoknak, a minő te is vagy.

— Hát ha olyan haszontalannak tartja mama az unokáját, — kelt a lánya védelmére Etelka mamája, — hát ne vigye magával sehová. Jövőre majd elviszem én fürdőbe, az idén pedig elmaradhat idehaza is.

— Igen, ha nagymama mindég bánt, hát nem kerek a fürdőzésből.

A dolog vége azonban mégis csak az lett, hogy Etelka elutazott a fürdőre a nagymamával együtt. A mama nem győzött rajta csodálkozni, hogy mi ütött a leányához, hogy egyszerre hajlandó lett az elmenetelre, holott azelőtt arra kérte, hogy ne kellessen elmennie.

— Eredj, ha nem félsz a nagymama szekatúrától!

— Már mindegy, ha szekiroz is, mégis csak el kell menni vele. Akármilyen rossz is néha hozzám, mégis az én édes nagymamám, a ki ha bánt is, azért szeret. Meg azután egy hónap nem a világ. Valahogy majd csak kihúzom.

És elutaztak. Odahaza pedig a mama egyre azon tépelődött, hogy mi lelhetett Etelkát, hogy ilyen hirtelen rászánta magát?

Persze ha hallotta volna azt a pár szót, a mit a minap este a szinkörben sügött oda Etelka a szomszédjának, dr. Kovács László törvényszéki jegyző úrnak, hát mindjárt tisztában lett volna az Etelka elhatározásával.

Csak hogy nem hallotta, mert a kópé kis lány ugyancsak lassan sügta, meg azután a mama oda is figyelt a darabra:

— Tehát maga is jön utánunk! De a nagymamának be ne mutassa magát; előtte mi nem ismerjük egymást. Azért majd csak találkozunk néha; a nagymama szegény, úgy se nagyon szeret járni, én pedig majd fogok magamnak valami gardéamot. Az Anna-bálon a második négyes a magáé!...

Ha a mamácska ezt hallotta volna, bizony hamar tisztába lett volna az Etelka nagy áldozatkészségével.

A fürdön a nagymama mintha sokat engedett volna az ő szokott szigorúságából. Hiába, a régi helyen, a hol leánykorában volt utoljára, az emlékek hatása alatt, igen jól érezte magát. Mintha nekifrisült volna az ecetes kedélyű, zsörtölődő öreg asszony.

És estenden, leülve valamelyik vén fenyőfa alá, a nagymama jókedvűen mesélgette el Etelkának, hogy mikor ő ezelőtt hatvan esztendővel, mint tizenhét éves leányka ott Koritnyicán fürdőzött az édes anyjával, milyen más világ volt ott!

— Akkor csupa nagy úr járt ide, Tiszáék

Dégenfeldek, Károlyiak. Úri fürdő volt ez! Kossuth Lajos is volt itt a feleségével vagy két hétig...

Azután az új villák, az új szállók előtt sétálgatva, elmondogatta, hogy akkor még milyen primitív, kezdetleges kis helyecske volt:

— És mégis kedvesebb volt, mint most. Vagy talán ép azért volt kedvesebb. S hogy tették a szépet nekünk azok a nagy urak. A szép-nyádat Teleki gróf már messziről köszöntötte. Földig leemelte a kalapját és úgy kisztihandozott. Gyönyörű szép fiatal ember volt. És ha az én anyám is úgy törte volna magát, hogy engem elüssön mielőbb valakinek, mint a hogy a te anyád tőri magát, hogy téged, te tacsókó, férjhez adjon, hát akkor ugyancsak boldog lehetett volna. De az én anyám más fából volt ám faragva. S mikor egyszer a gróf úr az ebédlőszobában az asztalunkhoz akart ülni, hát az anyám illő tisztelettel megkérte, hogy ne üljön oda, mert a kis leányt még zavarba hozná. Úgy ám. Akkor még nem fogták a mamák a vőlegényt; nem bizony és a leányukat előbb megtanították sütni, főzni, mosni, vasalni és úgy adták férjhez, meglett korukban, nem mikor még tacsókó voltak. Te persze nem bánnád, ugy-e, ha valami grófcska letelepednék az asztalunkhoz. Csak hogy abból nem eszik ám, édes kisasszony, de nem ám! Más lányok voltunk mi!... De mit akarsz megint a nagy sétány felé menni? Mutogatni akarod magadat? Azért se megyünk arra.

S egy elhagyatott, régi fenyves sorba mentek, a hol igazán nem volt Etelkának kinek mutogatni magát. A fasor végén mohos, ócska kópád állt; sűrű bozót vette körül, látszott, hogy nem igen koptatták járókelők az oda vivő utat.

— Látod, kis lányom, ez volt akkor az én padom. A pad, hogy megmarad olyannak, a minő akkor volt, és az ember, hogy nem marad! Ide jártam én ki kötetgetni. Erre nem járt senki. Itt dolgoztam napestig. Akkor jött értem az anyám és hazamentünk. Este kilenczkor már ágyban voltunk. Te persze tegnap is még tíz órakor is kint ültél a verandán. Pedig tudhatod, hogy addig nem alszom el, míg te be nem jössz. Mit is csinálhattál odakint?

— Olyan szép este volt nagymama; tele hold, a csillagok meg ragyogtak s lent a kertben olyan szépen csicseregtek valami kis madárka. Gyönyörködtem nagymama a természetben. Ilyen szép este ha kint ülök és gondolat nélkül gondolkozom, mindég úgy érzem, mintha imádkoznám igazában.

OLASZ BABÁK.

A háttérben renaissancekori velencei viaszbáb. Ruhájuk nehéz selyemből, igazi csipkedíszszel. Mellette két betlehemes báb a 17-18-ik századból. Előttük egy firenzei olasz paraszt és parasztnő. Az előtérben két templomi relikvia és a gyermek Jézus aktja.

BÁBOK. — VIOLÁNÉ GERDE ETELKA ÚRNŐ GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

MAGYAR BABÁK.

Két zenélő és tánczó magyar bábú, párisi készítmény a negyvennyolcas időkbeli. Mögötte középen erdélyi lovasnő. Jobbról XVIII. századbeli magyar rococo-baba, mely Pálffy grófkisasszonyok tulajdona volt. A bábú fából való magyar készítmény. Ruhája régi selyembrokat és brabanti csipke. A kép előtérben egy XIX. századbeli játékbaba áll.

— Ábrándozunk, álmodozunk kicsikém! — Máskor bezzeg sokkal keményebben fakadt ki a nagymama, mikor ábrándozásról volt szó. Rendesen úgy leszidta szegény kis Etelkát, mintha valami szokatlan melegség lágyította meg a szavát:

— Te kis esacsi! Mit ér az ábrándozás?! Csak arra jó, hogy elszomorítsa az embert. Mennél kevesebb ábrándja volt az embernek, annál kevesebbet kell éltetnie. Ha jön az élet prózája, az észre térít mindnyájunkat. Legjobban jár az, a kit nem kell észre téríteni.

A nagymama elhallgatott. Mintha belefáradt volna abba, a mit elmondott. Mind a ketten csendesen üldögéltek a régi kópádon; mindketten elfoglalta a gondolataikkal.

A nagymama a hatvan év előtti nyárra gondolt. S igyekezett lehető legkomolyabb arczot vágni, mintha félné, hogy kis unokája belát

az ő rég eltemetett s most egyszerre csak felébredt emlékei közé.

Ez a pad juttat az eszébe mindent. Itt találkoztak egyszer, egy csodaszép délutánon, míg a mama szundikált, a fiatal Teleki grófal. Szép, szőke legényke volt, akkor őszszel készült fel Pestre jurátusnak. Sugár volt, mint a nyárfa, szőke hosszú haja a vállát verte, nagy kék szeme szelíden, fényesen ragyogott reá. (Ha életben maradt volna, most milyen fogatlan, kopasz, megtört tekintetű ember lenne! Hát nem jobb volt neki meghalni, hogy így emlékezhessen rá vissza az, a ki valaha szeretett.) És a nagymama mintha a szavát is hallaná a szép szőke fiúnak: «Milesike kisasszony, én szeretem magát!» Hatvan hosszú esztendő homályán keresztül, hogy átverődik ez a hang üdén, frissen, csendően, a hogy akkor hangzott, azon a szép nyári délutánon.

A nagymama a zsebkendőjét veszi elő, hogy valahogy meg ne lássa a kis unokája azt a legördülő könyöseppet, a mely forróan, égetően végig folyik szép öreg arcán.

Etelka nem veszi észre. Ő is el van foglalva a maga gondolataival. Ő is a multtal foglalkozik. De egy kicsit közelebbi multtal, a tegnapi délután emlékével.

Ők is ezen a padon ültek, a hol most ülnek. Milyen furesa is! Most ő és a nagymama, tegnap pedig ő és dr. Kovács László úr! Hiszen szeret ő a nagymama mellett is ülni, de tegnap mégis csak jobb volt. A verandán is tegnap este erről a kedves délutánról gondolkozott. Azért nem hazudott, hogy imádkozott; hiszen mikor az ember arra gondol, a kit úgy szeret, mint ő Laczit, akkor imádkozik...

Igen bizony, itt ültek, ezen a kis kópádon! Milyen furesa is! Hanem az is furesa lenne ám, ha a nagymama megtudná az ő szörnyű bűnüket. Az iszonyú lenne, ha a nagymama megtudná, hogy az ő kegyeletes padját így megszenteltelenítették.

Meg is mondja Laczinak, hogy máskor ezen a padon ne merjen olyanokat beszélni, a minőket tegnap is beszélt, hogy ha egy cseppet szereti, hát legalább a homlokát meg engedi csókolni. Hogyisne! Hogy a homlokáról letévedjen az ajakára! De minek is tartja őt az a Laczi, hogy így mer vele beszélni! Nem csókoltá őt még meg senki se és nem is fogja, csak az uracska.

Mikor azután erre gondol a kis csitri lányka, ő néz ijedten a nagymamára, hogy vajjon nem találja-e ki az ő bűnös gondolatait...

De milyen elbizakodott is az a Laczi! Még azt hitte, hogy megcsókolhatja! No hanem

NÉPRAJZI CSOPORT.

A jobb és bal szélén levő két nagyobb báb Romániából való, Erzsébet romániai királyné ajándéka. A többi magyar népies alak.

rendre is utasította. Most már tudja, hogy kell vele beszélni! Az erélyes hang imponál neki. Ma még erélyesebb lesz, ha megint csókokat mer emlegetni. Különben ki tudja, találkozhatnak-e? Hátha a nagymama este felé nem is engedi el sétálni. Pedig hét órára itt kellene találkozniok.

Szerencsére a nagymama ma csodálatosképen engedékeny:

— 'Soká né maradj oda; fél nyolcra vacsorázunk.

— Csak míg a cigány játszik a fedett sétányon.

— A nagymama itthon marad?

— Itthon.

Szinte belepirult a föllentesbe; mert már mikor azt mondta, hogy otthon marad, már akkor az járt fejében, hogy kimegy megint a régi kőpadhoz. Az emlékezés urrá lett felette és parancsolt neki. Mintha az a szép szöke legény felébredt volna a régi sírból és hívta volna oda ki.

A hatvan év előtti hangulat megkapta a lelket s valami édesen borongó érzés ismét oda kergette, arra a helyre, a hol végigálmodta ifúsága első, ártatlan kis regényét.

Mire lassú léptekkel odaért, a különben is borus égről már leszállt az alkonyat, s a mint közeledett, vette észre, hogy a fülhomályban két alak ül a padon.

Boszankodva ment közelebb a bokrok oltalma alatt, de bizony az ő öreg szeme akkor se látta meg, hogy kik ülnek a padon.

Mindössze azt látta, hogy férfi és nő. Kissé távol ültek egymástól s a férfi duzzogva beszélt:

— Nem is szeret maga engem. A kit szeretünk, azt nem lökjük el magunktól, a miért egy csókot mer kérni. Hiszen van valami természetes dolog, mint az, hogy a kit szeretünk, annak vágyódunk a csókjára. A ki ezért a vágyért meg is tud haragudni a másikra, az nem is szereti ezt a másikat.

A leány hallgatott. Lehajította a fejét és az ölében levő kalapjával babralt.

A nagymama még közelebb lépett s akkor már rájuk ismert. Hiszen ez Etelka? De ki ez a férfi? Egy pillanatra a harag fogja el a férfit, a ki az ő kis unokájának szívét meri kerülni. De ez csak egy pillanatig tart. A következő pillanatban már mintha csak magát látta volna ott ülni. Maga mellett pedig azt a deli, szép szöke legényt, a kihez mintha hasonlítana is ez a fiatal férfi. Az is ép így kért tőle csókot. S ő is ép így megragadta. Másnap elutazott, s többé az életben nem is látta.

Azóta hányszor megsíratta ezt a csókot a mit meg nem kapott. Ostobaság nem szeretni, a míg szerethetünk; az ifjúság elmúlik s a vén szemekből könnyek hullnak az ifjúság fel nem használt perceiért...

— Nem, nem lehet — mondja azután a leány. — Megölne a szegény! Ha megtudná a nagymama! Hiszen nem is ismeri magát!

A nagymama előlépett s a halálra ijedt Etelkának reszkető, de jóságos hangon mondta:

— Ej, ej, kicsikém, ha csak az a bajod, mutasd be a gavallérodat! No ne sírj! Hiszen a a csók nem olyan nagy véték! Különösen az a csók, a mit meg se kaptunk...

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

Jack Winston Lord Lane-nak.

Biarritz, december 11.

Kedves Montie!

Jó sokáig nem zavartam meg leveimmel nyugalmadat (nekem ugyan ezalatt nem volt nyugalmam); most pedig, azt hiszem, nagy szemeket meresztasz, látva a levélpapíroson a

NÉMET CSOPORT.

A háttérben: Tiroli paraszt (rég), mellette bécsi bábú, hatvanas évekbeli gyermekosztályban a hatvanas évekbeli boroszlói hölgy. Előtűk elzászi és középfrankföldi parasztlakok, az előtérben pedig egy régi nürnbergi bábu-minta.

BÁBUK. — VIOLÁNE GERDE ETEKA ÚRNŐ GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

szép, de szeleknek kitétt Biarritz egyik szállójának rajzát. Ezzel összefüggésben kalandokról és balesetekről kell e levélben számot adnom.

Szép úrnőm kétségtelenül azt hiszi e pillanatban, hogy a hotel eselédtermében (ha ugyan van ilyen) kurírok társaságában mulatok. De mint rendesen, úgy most is ügyesen segitettem magamon; és miután még mint Brown mostam meg kezeimet, barátod, Jack, bodor füstöt eresztgetve a pipából, kényelmesen ül és levelet ír neked a hotelnek «majomház» nevű helyiségében. Minthogy nem ismered Biarritzt, azt fogod gondolni, hogy nem nagyon okos és előnyös cselekedet volt a eselédterem kényelmét egy majomházzal adni cserébe. De majomház és majomház között is van különbség. Az, a melyben én ülök, gyönyörűsége üvegterem a hotel homlokzata mögött, szemben kertekkel és tennisudvarokkal, nagyszerű kilátással a tengerre és egyúttal minden emberi vagy nem emberi lényre, a mely arra vetődik. A majomházban lehet teázni, levelet írni, regényt olvasni, szivarozni vagy csevegni, a mint az illetőnek neme vagy kora kívánja; de egyúttal a magánügyeivel foglalkozó embert az egész nagy sokaság bámulja, mely az üvegház előtt tolong, s ép innét nyerte ez utóbbi a majomház nevét.

A levegő ragyog a verőfénytől és ózónnal telt. Tornyosodó zöld hullámok csapódnak mennydörögve a parthoz és megtörnek rajta, szírványoszlopok és tájtéző vizsugarakat lövelve a halomra hányt barna szirtre. A távolból nézve a tenger a pávatollak összes színeiben tündöklök; a világ oly szépek látszik, hogy szebb nem is lehet; magamnak is örövendem kellene, hogy részem van benne, de nem érzek örömet. Úgy áll a dolog, hogy kedélyem habog. Fülleg szerelmes vagyok és minthogy nincs remény a sötét veremből kímáshatni, vagy lábamat szilárd talajon megvetni, a pusztai tájkép (szárazföld vagy tenger) szépsége csekély jelentőségűnek tűnik fel előttem.

Nem gyötörnélek bajaimmal, melyek — meg kell engednem — főleg önhibámból erednek és helytelen eljárásomnak megérdemelt következményei; de utolsó levedben azt kérdeztem tőlem, nem lehets-e valamiképp hasznomra, és csakugyan hasznomra szolgál, ha a gözt kissé kibocsáthatom. Te vagy az én biztosító szelepem, jó öregem.

Sietve írt soraimat bizonyára megkaptad Angouléméből. Tehát tudod, hogyan szabadultunk meg a hosszú szempillájú Monsieur-tól. Nem hiszem, hogy valaha találkozzunk még ezzel a szép ifjú vízióval és egész szívből óhajtom, hogy hozzá hasonlóktól meg legyünk kímélve; de lehetetlen előre látni, mi történhetik még.

La a kormányrúd egy amerikai lánynak van a kezében. Leírtam neked a kastélyokban történt viselt dolgainkat is. Mindent összevetve, idillikus idő volt az, és habár épen most mormogtam és panaszkodtam neked, ha nem lebegne szemem előtt, hogy mi lesz holnap, nem talál-nék okot a sorsra neheztelni.

Mikor jutok haza, otthonomba? Ki mondhatja előre? Átléptem saját körömből más körbe és némelykor különös elszigeteltség érzete lep meg, mintha az űrben lebegnék. Csak ha neked írok, vagy azoknak leveleit kapom, a kiket elhagytam, veszem észre, hogy van még valami, a mi engem a múlthoz fűz. Mióta Párist elhagytam, az én régi világomtól csak négy levél jutott el hozzám, s ezek a levelek, a Brown világába pottyanva, olyanok, mint egy másik élet idegenszerű maradványai. Megkaptam a te kedves soraidat és anyám egy levelét Cannesból (Poitiersből közölttem vele lakezimemet). Anyám tudatta velem, hogy megérkezett Jabez Barrow, egyetlen bájos leányával, siessek hát hozzájuk. Mintha bizony kedvem volna a kocsin trónoló istennőm társaságából a bájokban és más értelemben is gazdag Miss Barrow után vetni magamat. A dús Jabez, úgy látszik, nem rajong Cannesért és Olaszország után sóhajt, édes anyám pedig megígérte, hogy személyesen kalauzolja Jabez és leányát Rómába. Szeretné, ha én Cannesban lehetnék, mielőtt ők e várost elhagyják, vagy ha ez nem lehetséges, az volna kívánsága, hogy én kocsimat elhagyva, vonaton utazzak Rómába, nehogy a nagy szerencsét elszalasztam. Engem nem lep meg ez a vándorlás. Szegény anyám, mihelyt az utazási láz utoléri, képtelen a bolyongástól tartózkodni. Ma még itt van, de a mint elolvassa a falragaszon a valamely más helyet magasztaló hirdetést, másnap már útban van új cél felé.

Anyám levelét olvasva, szerencsés sugallatom támadt. Félíg-meddig abban a — nem egészen határozott alakot öltött — szándékban volt az én bájos úrnőm, hogy a Loire-parti kastélyok megtekintése után Lyon felé veszi útját és Grenoble városán keresztül folytatja Nizzaig. Én azonban nagy furfanggal figyelmeztettem, hogy sokkal változatosabb és főleg nem oly «közönséges» utat tennék, ha Bordeaux és Biarritz érintése után Spanyolországba is bekukkantanánk és a Pireneusok aljában Marseille-ig haladva, ezen a hosszú kerülőn igyekeznénk a Riviera felé. A «közönséges» valóságos *belle noire*-ja egy amerikai hölgynek, ki mindenáron eredeti akar lenni; ép azért ravasz tanácsom már el is van fogadva s e szerint történt intézkedés. Anyámnak azt írtam, hogy nem érhetek Cannesba, még mielőtt ő útra kel Rómába; ilyen módon időt nyerek. Mindamellet az igazság utóvégre is ki fog derülni és minél későbbre marad ez, annál kevésbé szeretek rágondolni.

Istennőm (alias Miss Randolph) néjével az Angletterre-be szállt. Onnét én szépen eloson-

A HONFOGLALÁS KÖRKÉPÉNEK ÉPÍTÉSE A VÁROSLIGETI ÚJ MUTATVÁNYOS-TELEPEN.

tam, de előbb megbeszéltem a kapussal, hogy sietve küldjön valakit utánam, ha úrnőmnek szüksége lenne rám. A koci ezalatt *garage*-ban van elhelyezve, a hol tisztítják és útra készen tartják, nekem pedig semmi bajom sincs vele. Minthogy fokról-fokra *chauffeur* állásából Miss Randolph megbízottjává léptem elő, mindent úgy tervezhetek, a mint jónak látom; a számlákat, melyeket ő meg sem néz, szintén én egyenlítem ki, legfeljebb olykor jelentést teszek neki a néhány nap folyamában történetekről. Te beszéltél el nekem, tán emlékszel még rá, hogy a lelkiismeretes falusi yankee Párisban hiába próbálkozott a hotel ebédjének *menu*-jét végigenni és a pinczéértől kérdezte, nem szabad-e egyet-mást itt vagy ott átugornia. No hát én is szeretnék a Loches és Biarritz közötti utam *menu*-jében egyet-mást átugorni, de minthogy ebben a kirándulásomban neked is részt kellett volna venned, méltán követelheted a részleteket.

Lochesből elindulva, általútra tértünk, melyen Dangé mellett a Toursból Bordeauxba vezető országútra jutottunk. Erről az automobilozásunkról csak keveset mondhatok, legfeljebb annyit, hogy kellemes, hullámzatos vidéken át haladtunk, a hol minden irányban tágas kilátás nyílt, de ilyen hullámos vidék és térszer horizont ezer is akad Franciaországban. La Haye-Descartes mellett kedves kép tárult elénk, midőn a Creuse folyó hídján végig gördültünk. A leáldozó nap azt a csodát művelte, hogy a

vizet átváltoztatta borrá és csevegő, nevető lányok és asszonyok, mintha megannyinak csinos fejébe szállt volna az a bor, vidám társaságban, térdelve ruhát mostak a folyóban. Egyike volt ez ama vonzó jeleneteknek, melyek lépten-nyomon az ember útjába akadnak a «charmant pays de France»-ban és állandó emléket hagynak hátra. Miss Randolph azt óhajtotta volna, hogy a kocsit megállítsam a hid közepén és így élvezzük a szép látványt.

Hogy erősen délvidék felé haladunk, azt az utakat végtelen sorokban szegélyező olasz diófák is tanusították. Felhős ég alatt, olykor-olykor esőtől verve, egész nap óriási kiterjedésű, hullámos felületű, jól művelt vidéken haladtunk keresztül, hol gyér falvak következtek hosszú időközökben egymásután. A kis Couhé-Verac városkában némileg elkésve reggeliztünk. A rendes déjeuner ideje már elmúlt, minthogy délután három óra lehetett; de tíz percczel a háza való érkezésünk után a következő reggelhez ültettünk: lágy tojás, borjú-sült, *boeuf à la mode*, burgonya-*purée*, fűszár, finom, kitűnő *pâté*, szőlő, őszibarack, körte, édes sütemények, sajt, vörös és fehér bor, kenyér tetszés szerinti mennyiségben. Mindez csak két frankba került fejünkint. Ki gondolná? Pedig ez csak igénytelen falusi vendéglő volt. Mi történnék, ha Angliában térnénk be váratlanul ily házba? Kapnánk hideg marhasültet és füstölt húst, vagy e helyett sonkát és tojást, esetleg cöteletet vagy beefsteake-et, húsz percznyi várakozás után. Igazán, a főzésben barbárok vagyunk. A francia diniroz, nálunk etetnek.

A vendéglős nem volt tucatzatember, hanem karakter, kitűnő modorú, még fiatal ugyan, de már öszbeboruló hajzattal, mely széles homloka mentében rövidre le volt nyírva. Aranykeretű szemüvegén át lelkes kék szem tekintete csillogott. Eljött velem a kocsit megnézni és kifejtette, hogy ő feltaláló, új rendszert gondolt ki tengeri hajók mozgására. Találománya, úgy szölt, sokkal hatalmasabb, mint a hajócsavar, működése olyanforma, mint az úszó emberé, «szabályos a szabálytalanságban». Lábjáighegyre állva, karjait kinyújtotta és bizonyos ütem szerint mozgatta a levegőben, így akart elméletét megvilágosítani. Bizalmasan megvallotta, mennyire fáj neki, hogy egy kis városban vendéglősnek kell lennie és nem élhet Párisban, mérnökök között, a hol találomását tökéletesíthetné. Nem ismerem-e véletlenül, kérde, oly töképezest, a ki támogatná. Én részvétemnek és sajnálatomnak adtam kifejezést: de ki tudja, nem volt-e igazán valami jó eszméje? Bloisban szobrot emeltek Denis Papin-nek, ki a francziák szerint a gőzgép feltalálója. Meglehet, évek múlva, ha majd unokáim vetődnek Couhé-Veracba, a helységi kis vendéglő kékszemű tulajdonosának szobrát fogják ott láthatni.

KÖRHINTÁK ÉS KÁVÉHAZAK A VÁROSLIGETI ÚJ MUTATVÁNYOS-TELEPEN.

A CZIRKUSZ A VÁROSLIGETI ÚJ MUTATVÁNYOS-TELEPEN.

Couhé Verac-on túl történt az első kutya miatti baleset. Kutyak tudvalegőleg igen alkalmatlanok úgy automobilonak, mint kerékpároknak és a kocsiakra oly dühvel támadnak, hogy heves rohantukban majdnem a kerekek alá kerülnek. Némelykor azzal mutatják erejüket, hogy pár száz méternyire szaladnak a kocsi mellett, e közben pedig oly dühösen ugatnak, hogy az erőlködéstől szinte vonaglik a testök. Mérsékelt gyorsasággal hajtottam, nem egészen harmincz mérföldnyi óránkénti utat hagyva hátra, midőn egy szép juhász-kutya az út széléről, hol eddig állt, nyugodtan előre lépett és hátat fordítva, épen a kocsi útjába helyezkedett. Ennek oka egyszerűen abban rejlett, hogy megpillantotta az országúton felénk közeledő gazdáját és üdvözlőni óhajtott. Mindez egy pillanat műve volt, nem szakíthattam időt a kocsi megállítására. A kutya, azt hiszem, süket lehetett, különben meg kellett volna hallania a kocsi robaját. Kiabáltam, de az állat rám se hederített. Hirtelen az egyik oldal felé kitérni annyira lett volna, mint a kocsit a feldőlés veszélyének kitenni; de nem is volt hely a kitérésre, mert épen egy lovaktól húzott szekér haladt el mellettünk. A motor-kocsit szívesen feláldoztam volna, hogy a juhász-kutyát megmenthessem, de nem áldozhattam fel Miss Randolphot. Nem tehettem mást, át kellett gázolnom a kutya testén. Valóságos szívfájdással láttam a szép állatot a száguldó kocsi alatt eltűnni. Gyorsan fékezve, hátrahéztam, elkészülve arra, hogy darabokra tépett tetemet fogok látni. De a kutya ép volt és bukfeneczeve gurult odább az úton. Világos volt, hogy a kocsi alja leütötte lábáról és továbbtá. A robaj, a váratlan ütés, a szelepeken kibocsátott mérges gőzök forró, ádáz fuvallata, a szegény állat szemébe csapódva, olyan hatással lehetett rá, mint a földrengés kitörése. De szerencsére nem esett baja. Épen mikor hátrahéztam, talpraugrott és a hátsó lábai közé kapva farkát, segyélyt keresni gazdájá felé sietett. Az utolsó pillantás, melyet feléje vettem, meggyőzött arról, hogy a tragédiát komédia változtatta fel; a kutyát bottal jól elverte gazdájá, a miért utunkba akadt. Félttem, hogy Miss Randolph sikoltozni fog vagy ájuldozni, de mindkettőtől óvakodott. Csak márványfehér lett arca; még soha ily szépnek nem láttam. Mary néni természetesen sikoltozott, de valószínűleg inkább mert félt és nem a kutyát szánta. Azt mondja, hogy jobban szeretné a kutyákat, ha a csunya ugatásról le lehetne őket szoktatni. Angoulême, ép úgy, mint Poitiers, dombtetőn épült város, igen sajátos és ódon, valóban meglepetésre méltó, de most már nagyon szeretünk volna az igazi delvidékre érni és csak annyi időt szakítottunk, hogy a lunchot elkölthessük és lassan végighajtassunk néhány oly tereasz alakú boulevardon, mely Angoulême különös sajátosága és díszje. Kétséget nem szenved, hogy ez a helység, magas és magá-

nyos domb tetején, melyet a Charente tiszta vize majdnem körülvesz, igen regényes fekvésű.

Az automobilsport hátrányára szolgál Franciaországban az a tény, hogy a nagy, egyenes összekötő utak közül nagyrészt kövezett. Azt hiszem, hogy ez az útkészítés régi korának maradványa, a mikor csak efféle súlyos kockákkal lehetett előállítani oly felületet, mely az ágyúkat is elbírhassa. Közöséges közlekedési viszonyok nézve az úgynevezett *pavé* képtelenség és kövezett utak létezése a kereskedésnek és forgalomnak csak akadályul szolgálhat. Franciaországban külön kerékpár-térképeket készítenek, melyeken pontosított vonalok jelzik a kövezett utakat, és ezeket én gondosan tanulmányoztam, mert érdemes ám bármekkora körülményben, hogy a *pavé* borzasztó zökkenéseinek ki ne legyen téve az ember. De Angoulême és Bordeaux között, magam sem tudom, miképp, rossz irányban fordulhattam, mert egyszerre épen az orruknál előtt vége volt a jó útnak, mintha vonalzóval keresztülhúzták volna, és az utat *pavé* vette kezdetét.

„Oh, tegyük meg egy kísérletet, — parancsolta szép úrnőm. — Én nem szeretek hátrafordulni és talán nem tart sokáig.” Magam is bíztam és reméltem, mert tudtam, hogy sok helyen fel van ásva a *pavé*, csak itt-ott hagyják meg néhány rövid szakaszt; így tehát óvatossá vártam a Napiert a rettenetes, egyenlőtlen köföletre. Zökkenetünk és hanykolódunk és a kormányzás nagyon sok nehézséggel kezdett járni. Különösen bosszantott bennünket, hogy ennek az utatlatos útnak két oldalán csábító, széles rétségek terültek el, de ezeket süri egymástól, mintegy rozszakarátú kiszámítással, ferde lecsapolási csatornák met-szették, melyek kerékpárnál szélesebb járó-művek haladását lehetetlenné tették. Kerékpárok számára a franciaországi nagy Túrozási Klub csakugyan speciális útvonalakat tart fenn, de mindennemű négykerekű kocsi kénytelen a durva, egyenetlen köveken zökögni és rázkódní. Mikor az első átlátható értünk, Mary néni kegyelmet kért, és én örvendtem, mikor parancsot kaptam a *pavé*-ről bármilyen letérni. Bármennyire erős szerkezetű volt a Napier, rettentő és kíméletlen megpróbáltatást szenvedtek a rugók és gumijabroncsok, és én folyvást attól tartottam, hogy valami leszakad a kocsiról. Yégnélküli szőlők között, mellékutak egész tömegében keressük a helyes irányt, Barbérieux és Libourne városoknál haladtunk át, és midőn alkonyodott, a Garonne büszke hídján végiggyűrűlve, a nyüzsgő lakosság Bordeauxba hajtottunk.

Következő napon az automobilon bejártuk a Quai des Chartrons-t és Bordeaux néhány fő-utczáját és terét, hogy legalább egy pillantást vehessünk a csinos városra. Miss Randolph ez alkalommal szép oroszkáját firtortotta, mert mindent újnak és pénzes emberekre vallónak

talált. Azután a hotel egyik kerékpározó szolgájától kalauzolya, a városból kihajtottunk Arcachon felé. Át kellett gázolnunk az elkerülhetetlen *pavé*-n és számos gyűlöletes tramway-sinen, mielőtt a város végéhez értünk és kalauzunk búcsút vehetett tőlünk.

Szép, regényes országot fektűt előtűnk. Több mint harmincz mérföldön át egyenes és sima, mindig illatos fenyők között, melyek alján kárpitként zöldelő páfrányok terülnek el. Miss Randolph, joggal mondhatom, már nagyon ügyesen tud hajtani. Mihelyt meglátta a hosszú egyenes utat, kijelentette, hogy a kormánykereket kezébe veszi. Egy percze megállítottam a kocsit és helyet cseréltünk. Most úrnőm a legnagyobb elérhető sebességgel indította meg a kocsit, mely szinte repült a beláthatatlan hosszú fasoron végig. Ez az óriási fenyves olyan, mint a sivatag, csak apró és gyéren elhintett falvakra akadunk. A mi szélesebb utunk a Landes belsejében soha el nem törölhető emléket hagyott bensőmben. Az útársak közül egy sem szólt, ketten — azt hiszem, — úgy éreztük, hogy közel vagyunk a természet szívéhez. A fenyvek balsamos, részegítő illata felvidította a lelket; a szél fuvallatától aol-hárfaként megszólamló ágak mélabús zenéjébe a fáradhatatlan motor zümmögése, zakatolása, mely kísérő hang gyanánt olvadt. Többször bátorságot vettem magamnak lopva egy-egy pillantást vetni Miss Randolph arcára. Egyenes tartással ült, keztűs kezecskéje pehely-könnyűséggel nyugodott a kormánykeréken, de a csukló és a kéz minden ujja erőteljes volt és fűrge, mint a telivér paripán ülő jockeyé; szeméi figyelmesen pillantották át az előtte elterülő hosszú, egyenes utat és szinte elragadtatás kifejezése ült az arcán.

Szótlanul száguldunk az erdőn át majdnem egy óra hosszáig, midőn egyszerre a fenyők balsamillatába ingerlő oloszag megvált, mely a fák sötétzöld rönkjén túl kéklő nyílt térségről érkezett a szél szárnyain. Miss Randolph kérdő pillantást vetett rám. „Csak a tenger lehet”, — szóltam, és pár pillanat múlva, a régi La Teste városán is keresztülhaladva, kiértünk egy térs, félkör alakú laguna szélehez, melynek távoli partjai határozatlan kék ködbe veszttek. „Ez a bassin d'Arcachon”, — mondtam én. De a város még mindig nem volt látható, csupán a szárazföldtől környezett nagy vízterület és annak partján elsősorba az osztrigakeresők sok barna fakunyhója. Azt hitte az ember, hogy a világ végéhez érkezett.

Kissé lassítva a tempót, a bassin szegélyező emelkedett kocsitól haladtunk, majd egy hosszú, egyenes utczába fordultunk be, melynél fureszabbat bizonyára még nem láttál. Egyik oldala, melyet a tenger mos, csupa fantasztikus nyírlakból, villából áll. Ezek a házak a legváltozatosabb stílusban épültek, mindenik kert közepén áll, az egész város pedig fenyvesek ozeánjába merül. A város szélénél ismét kezembe vettem a kormányt, mert Miss Randolph nem bizik saját ügyességében, a hol élénkebb sürgős-forgás van. Ebben a tekintetben ugyan nem volt nagy ok az aggodalomra Arcachonban, a hol oly csend honolt, mintha a város még volna igéző. A hosszú fűtezőn gördült át kocsink, elhaladtunk az impozáns fehér kastély és sok igazán kedves ház mellett, migmom oly hotelhez értünk, melyet úrnőm kedvére valónak talált, és ott végre befordultunk egy kertbe. Előbb még nem jártam Arcachonban és az útikönyvekből néztem ki ezt a helyet, mint olyat, hova a hölgyek szállhatnának. De a kilépő kisasszony az erdőben fekvő téli szállójá tessékelt bennünket. Itt, úgy mondta, a hol most vagyunk, a tengerre nyílik a kilátás és nyáron kell tartózkodni, a másik ház kellemesebb és redett helyen van.

Az erdei házról örömmel hallott az én bájos úrnőm. Azonnal ismét automobíllra ültünk és Madame Feras utasítása szerint a ház keresésére indultunk. Napierünk meredek, kanyargó úton gördült felfelé, míg egy igen szép kertbe nem értünk. Ott olyan Alhambra-féle épületre akadunk, melyet Mary néni igazán kellemesnek talált, de ép azért keserű csalódással hal-lotta, hogy nem ez a mi vendéglőnk az, hanem az arcachoni casino. Kitért azonban, hogy a kert tulajdonképpen a *Ville d'Arcachon* eleje, vele kezdődik az ily nevű eredeti és bájos villacsoport, melynek egyes épületei el vannak

szórva Landes fenyveseinek tömegében. E díszes épületek közül a legimpozánsabb a Continental és mellesleg megemlítem, hogy az itteni klíma épen neked való volna, én úgy képzelem. Levegője páratlan vegyülete a fenyves-illatnak és jó tengeri fuvallatnak; mint zsongító, megbecsülhetetlen volna; orvos, ha palackokba fejthetné, milliókat szerezhet vele. (Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Mágnásasszonyok a kórházban. Néhány héttel ezelőtt történt, hogy egy csomó mágnás, mint önkéntes csatlakozó, engedelmességet vett a rendőrségnek egy igen szomorú munkájában: egy razzián. Éjnek éjszakáján sorra fölkeresték „megtapasztalták” a nyomorúságnak, az inségnek, a szenvedésnek és az ezek gőzében erő bűnnek sötét és rettenetes odvait. Hogy miért mentek oda, erre a kérdésre — sok mérges és gyanúsító kommentárral szemben — cselekedetekben adták meg a hiteles választ. Az a tanulmányút pénzben és humánus intézkedésekben egy egész vagyont érő támogatást, segédelmet jövedelmezett a nagyváros elesettjeinek, legszegényebb szegényeinek. Most megint látunk valamit, a mi lelkében rokon ezzel az elhatározással. Augusztus főhercegnővel az élén egy sereg mágnásasszony, köztük Baththyány Ilona grófné sűrű, sötét némelyik mindennapos vendége a főváros kórházainak. Dolgozni mennek oda. Segíteni az ember legáldottabb, de legkeservebb és minden ideget erősen megpróbáló munkájában: az orvosban. Műtétéknél asszisztálnak, sebeket mosnak és kötöznek. Nem előkészület nélkül, mert tudjuk, ezek az előkelő nők kurzust hallgattak a mentőknél. Mi a praktikus értéke az elhatározásuknak, nem vagyunk hivatva megbecsülni; de talán nem is lenne igazságos, ha ezzel a haszonnal mérnők a cselekedetük erkölcsi értékét. Az értéket itt más a mutatója. Az érték az a megismétlődött bizonyosság, hogy a magyar társadalom legmagasabb rétegében, azoknál az embereknél, a kiket a Gondviselés kegyelme hatalomba és bőségre helyeztet, erősen él és keresi az érvényesülés útjait az a nemes akarat, hogy a tehetőségükkel hasznára legyenek azoknak, a kiket a legmostohább bánt az élet. A szegények és a szenvedők sora foglalkoztatja, serkenti a lelküket és nem csak hogy el nem zárkóznak a nyomor megismerésének szomorúságától és kényelmetlenségétől, hanem keresik az ösvényt, a melyen segítő erejükkel vele találkoznak. Ez a cselekedetük igazi, nagy értéke, a melynek a kamatoztatása egy ügyes és hozzáértő közvetítésnek szép feladata.

A háború. A budai polgári leányiskola szöke és barna kis növendékei, mint a lapok megírták, azzal a határozott követeléssel léptek a tanáraik elé, hogy háború esetén nekik is részük lehessen valamely megfelelő formában ebben a történelmi küzdelemben. A budai polgárista kisasszonyoknak ez a föllépése valamelyes fordulatot a balkáni válságunk amúgy is eléggé fordultos fejében bizonyára nem eredményezhet, a mint hogy a mi hadvezetőségünk sem igen lehetett nevezetesebb hatással a szerb amazonok harci gyakorlatozása, ha még olyan félelmetes amatőr-fotográfia készült is róla. Az egész dologban nem is ez az érdekes, hanem érdekes annak a varázsnak a megszólalása, a mely a háború fogalmából az emberi lélekre sugárzik és pedig nemcsak a férfi lelkére, hanem a nőére és a gyermekére is. Bizonyos, hogy annak a tételnek, a mely szerint az embernek a harez a természetes állapota, nem nagyon kell kutatnia az argumentumait. Ime: ez a kor, a melyben most élünk, igazán nem nevezhető a háborús propaganda korának. Az úgynevezett történelmi materializmus egyre tépdési a történelmi romantikájának a virágait. Egy lelkes és roppant agilis csapat világszerte állandó izgalmat folytat minden háború ellen, az örök békéért. Az antimilitarista agitáció már magát a hadsereget se akarja megmutatni, noha bebizonyult, hogy a hadsereg nemcsak a háború eszköze, hanem a békének is biztosítója. A háború maga, a melynek a veszedelme a pillanatban a fejünk fölött lóg, indítékainak nem olyan természetű, hogy erősen belemarkolhatna nemzeti

GYAKORLATRÓL VISSZATÉRŐ KATONÁK A KÜLSŐ KEREPESI-ÚTON.

érzéseinkbe és folygújthatná a lelkünket. És mégis mindenkit érdekel, izgat, foglalkoztat és hipokrizis lenne azt állítani, hogy ennek az izgalomnak és érdeklődésnek minden forrása csak az aggodalom és iktózás lenne. Bizonyára nem kívánjuk a háborút, de a közelségének az érzete határozottan gyújtó természetű és olyan hatással van a lelkekre, a mely nem sok eredménnyel biztatja az örök béke apostolait.

A szabadjegy lélektana. Van-e abban valami zaklatás, sértés, vagy épen szabadság-korlátozás, ha az embertől a nézőtér ajtajában a belépésre jogosító jegy fölmutatását kéri azok a közegek, a kiket épen ezért állítottak oda az ajtóba? Ennek a kérdésnek a fölvetése bizonyára soha az eszébe se jutott volna olyan embernek, a ki a pénztárnál vásárolja meg a jegyét. Nemcsak, hogy zaklatást nem lát benne, hanem a jogos ellenőrzés mellett maga érdekének a védelméül is tekint, mert megóvja attól, hogy más foglalja el az ő megszerzett helyét. Az ellenőrzésnek ezen az erkölcsön bizonyára az se változtat, ha szabadjegyről van szó, mert a szabadjegyes hely se arra adatott, hogy akárki elfoglalhassa, hanem annak a használatára, a ki birtokában van a szabadjegynek. Az ellenőrzés tehát igazában ennek az érdekét is védi. A helyzet olyan világos, hogy semmi okunk sincs a pozsonyi szabadjegy-osztály dolgát kérdésnek tekinteni. De annál érthetőbb, ha az emberek lelkében önkéntelenül fölűtközik a kérdés: honnan van tehát, hogy a pozsonyi újságírók sérelmet és zaklatást éreztek abban, hogy a színház ajtómállói a szabadjegyűk fölmutatását követelték tőlük? Erre a kérdésre a lélektan egy határozottabb fejezete: a szabadjegyes ember lélektanáról szóló kapitulus adhatja meg csak a választ. Az ugyanis megállapított dolog, hogy a szabadjegy bizonyos elváltozásokat teremt az érzésekben, a mely elváltozás azután az egyes emberek temperamentuma szerint jegezesedik ki megnyilatkozási formákba és típusokat teremt. Talán a leggyakoribb a naivul büszke boldog szabadjegyes, a ki nemcsak az ajtómállónak mutatja meg a szabadjegyét — a kritikus mőtőtség szimbolumát — hanem megmutogatja mindenkinek, annak is, a ki reá egyáltalában nem kívánszik. Épen ennek a típusnak a naiv és kissé mulatságos volta teremtette meg az ellenképét, a ki viszont nemcsak annak nem mutatja a jegyét, a ki nem érdekel, hanem még annak se hajlandó, a kinek igenis kötelessége lenne megmutatni. Ime: így szülük egymást az elmentétek: a mulatságos végtel az epés végtel. A miből az a tanulság, hogy minden joggal kritikával kell élni, még pedig a legnehezebb kritikával, a saját cselekedeteink objektív megbíráásával.

A nőiesség iskolája. Érdekes lenne megtudni, mert nagyon kétséges, vajjon a feminista apostolok elfogadják, illetve elismerik-e kollégájuknak Parrot asszonyt, a ki Londonban a héten megnyitotta — a báj és a nőiesség akadémiját? Madame Parrot a szakmája szerint kétségtelenül feminista, mert a nőnek a legelémibb joga mégis csak az, hogy nő legyen: a feminista generálisnők azonban semmiesetre se fogják elismerni legújabb társuknak se az aggodalmait, se a tanításait. A mi még nem jelenti, hogy okvetlenül igazuk is legyen. Madame Parrot bizonyára nem áll egyedül azzal a nézetével, hogy a fiatal angol női nemzedék a nőiességből túlságosan nagy adót fizetett bizonyos modern erkölcsi áramlatoknak és a férfiak jogáért harezolván, e jogokra való megérettéget több férfias vonással kívánja demonstrálni, mint a mennyit a nőiesség épsége elbírt. Az utczán ágáló és a rendőrökkel dulakodó *suffragette* ha még oly sűrű, szinte megszórt jelenség lett is Londonban, aligha válik bármikor is a nőiesség eszményévé és a férfias tempók fölvetelével a nők részéről aligha fognak bármikor is megbarátkozni — a férfiak. Már pedig a férfiak kritikája a feminizmus legvirulósabb korszakátan se lesz teljesen közömbös a nők előtt. Legálább azok előtt nem, a kiknek még a természet megtagadta a módot, hogy ezt a kritikát kedvezőbb természetű befolyásolhassák. A Parrot asszony iskolájának tehát nem fölösleges a gondolata, csak az fölösleges, hogy iskola legyen a gondolatból. Mert arra, hogy nőies legyen, megtanítani nem kell a nőt. Hiszen ilyennek született. Ezt a bájos tudományt készen kapta. Csak attól kell megoltalmazni, hogy — elfelejtse a nőiességet. Ehhez pedig egyrészt fölösleges egy külön iskola, másrészt meg — kevés egy külön iskola.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Tűnő évek. Azok az olvasóink, a kik a lapunkban otthonos költőket figyelemmel szökták kiérni, észrevehették, hogy Farkas Imre alkotásmódja az utolsó három-négy év óta bizonyos változáson ment át. Régebbi meleg, lágy lírai tenorjába mélyebb, söt nyersebb zöngék vegyültek, zsongító parfümös levegője mintha viharokat látott volna, hangfogós, hal kifott tónusában disszonanciák is vehetők észre. Romantikus szerelmi líra most is, a mit csinál, de a szerelmem nem az a fiatalos, ártatlan, az életől nem tudó, illedelmes epedés többé, a mely annyi fiatal lány-lelket rezegetett meg szelíd ábrándokra, keserűségek, visszasságok sötétítik meg hátterét s a szenvedély rekedt kiáltásai sivítanak bele az egykori pulis harmóniákba. Valami történt: új tapasztalatok, keserűk, bántó kiábrándulások — a magyar lírában új hangok, melyek nem maradtak hatás nélkül Farkas Imréről sem. Az olyan puha, fogékony lélek, mint az övé, gyorsan reagál minden hatásra, akár az élet viharos erdejéből jön, akár az irodalom virágos kertjéből. Mostani kötete a for-

rás, az új benyomások beolvasztása fokán mutatja a népszerű fiatal költőt: még külön vannak vala félig az új vonások a régiéktől, még gyakran megcsendül a régi romantika, de fordítsunk egy lapot és új hangokat hallunk. Nem mind kedves nekünk ez az új hang: azon a kaméliás hölgy-romantikán például, a mely néhány versen tartalmazta adja, már régen túl vagyunk, banalitást érünk benne, nem igazságot. Még ma is legteljesebb hatásnak azok az apró Biedermeyer-izű képek, a melyekkel a fiatal költő népszerűsége legnagyobb részét szerezte, — ezekben otthon van ez a belekapcsolódás a mai életbe, a mely különös módon divattá tette viselkedését, iparművészetben, dekorációban a múlt század harmincas-nyolcvanas éveinek stílusát. Kedves stílus ez, nincs mélysége, csak hangulata, a finom apróságok, a gyöngéd vonalak kultusza, messze menekül az élet zordonságaitól, de vannak intimitással különösen az ellágyulásra hajló természetek számára. S Farkas Imrénél — akárki mit szól is — ez nem fölöttébb módor, hanem egyéniségének természetes megnyilatkozása; ha akarja sem tud teljesen szabadulni tőle, észbeveszünk ott is, a hol szemelláthatóan valami egészen mást akar csinálni. Mi azt tartjuk, hogy az irodalom annál gazdagabb, mennél több színű s ebből a szempontból tagadhatatlanul nyereség a mai líra sokféle hangjai között a Farkas Imréné, ha most a fejlődés új perspektívát nyitnak számára, jogosult kíváncsisággal nézhetjük, hova fog előbb-utóbb eljutni.

Új csapáson. Lázár Bélát mint nagyon ambiciózus írókat ismerjük, a ki a sikernek egyforma akarsával dolgozott a szépirodalomban, irodalmi kritikában, műkritikában és műtörténetben, filozófiában és pedagógiában. Sokat dolgozott, nem mindig egyenletesen, de mindig elárulta, hogy sokféle forgóldott a tanulmány nagy birodalmában és hogy szinte szenvedélyes törekvés dolgozik benne. Most, néhány évi hallgatás után egy regénnyel lép meg az olvasót. „Regény a művészetéből” — így nevezi ő maga, de tulajdonképp úgy lehetne nevezni: a modern művészet kifejlődése regény-alakban. A regény elejétől végig művészek környezetében játszik s ez a háttér annyira uralkodik benne, hogy egészen elnyomja az irodalmi tartalmat. A történet, az alakok hamarosan visszaszorulnak érdeklődésünk elől, érezzük, hogy csak mintegy személtető eszköz arra, hogy a szerző kifejtse az utolsó emberöltő festészeti törekvéseiről való nézeteit. Kezdődik az akadémikus festés uralkodni végnapjaiban s a naturalizmuson, plein-airen, impresszionizmuson át

folytatódik a legújabb magyar művészi törekvésekig. S ezt a hatást még az is fokozza, hogy az alakok jó része gyöngyén elburkoló állok, kules is alig kell hozzá, hogy rájuk ismerjünk. Nem érdektelen kísérlet ez, — mintha az író a történeti regény módszerét akarná a mai világra alkalmazni, csak az a baj, hogy nincs elég írói ereje arra, hogy a műtörténeti anyagot irodalommal olvassza. Így, a hogy a regényben találjuk, irodalmi szempontból nézve teljesen nyers: megmarad műtörténeti anyagának, az irodalmi rész pedig, a történet, az alakok és helyzetek rajza sokkal halványabb és élettelen, semhogy fenn tudná tartani érdeklődésünket. A munka így módon hibrid, — nem irodalom, de nem is műkritika, a kettőnek valami furcsa kereszteződése. Nem hiszünk, hogy szükséges vagy célszerű volt volna a művészeti ismereteket így népszerűsíteni, — tehát ebből a szempontból sem tulajdoníthatunk Lázár Béla könyvének valami különös értéket. József Attilával, becsüggel, sok tudással és írói rutinjal készült dolgokat tartjuk, de egyáltalán elhibázott dolgokat is.

Petőfi-almanach. A Petőfi-ház hölgy-bizottsága, melynek gróf Apponyi Albertné áll az élén, most a kegyesletes ügy javára igen csinos és tartalmas Petőfi-almanachot ad ki 500 példányban, a melyben egész tömege van a Petőfi vonatközö többletkevesebb érdekes közleményeknek. Előszóul Petőfi 1847-ben tervezett kötetét elő írt s a legújabb időkig kiadatlan maradt előszava szolgál, aztán közli Petőfi jelszavát 23 nyelven, Petőfi névjegyekének facsimile mását. A többi közleményekben mai magyar és külföldi írók Petőfi-re vonatkozó szépirodalmi és kritikai dolgozatait találjuk: Léva József, Szabolcska Mihály, Kozma Andor, Endrődi Sándor, Ábrányi Emil, Vargha Gyula stb. verseit, prózai dolgozatokat Görgey Artúrtól, Gyulai Páltól, Herczeg Ferenczről, Berzevics Albertől, Beöthy Zsoltól, gróf Apponyi Albertől, Riedl Frigyesztől és a jeles írók és Petőfi-kutatók egész seregétől. A nagyon csinosan kiállított tizenhatórát formátumú vastag kötet a Petőfi-ház hölgy-bizottságának névsorával s a költő Benczúr-féle arcképével végződik. Szerkesztésének munkáját Ferenczy Zoltán végezte.

Marx és tanításai. Palágyi Menyhért ily című munkája voltaképpen polemikus mű: a Marx-féle tanoknak, a XIX. század késéig legmagyarabb társadalom-átalakító és forradalmat szító hatású eszméinek bírálatát akarja adni filozófiai alapon. Igékszik föltárni azokat az ellenmondásokat, a

melyeket Marx revolutionizmusa, történelmi materializmusa rejt magában s meglehetősen elmosódó körvonalakban vázolja a maga szociális felfogását. Nincs semmi okunk arra, hogy a polémia érdemébe belebocsátkozunk, annál kevésbé, mert hitünk szerint a nagy problémát úgysem a filozófusok vitaközlésai fogják eldönteni, hanem az élet ható tényezőinek surlódása, a társadalmi fejlődés. Annnyit azonban megállapíthatunk, hogy Palágyi okfejtésében filozófiai tanulmányokon fejlődött dialektika nyilvánul, a melyen néha ugyan nagyon is megérzik, hogy épen dialektika s hogy érveit nem mindig a dolgok mélyéből meríti, hanem mindenün, a honnan tollára tolulnak. Könyvét tanulással olvasgatja mindenki, akár Marx felé hajlik a felfogása, akár Marx ellen, mert az ilyen vitának mindig megvan a felvilágosító ereje mindkét fél számára.

Magyar nóták. Egy ügyes zeneszerző, Sas Ignác most egyszerre több jó ízt, duhaj magyar nótát adott ki. „Azt a kutyafaját” cím alatt egy csárdás és három eredeti magyar nóta van összefoglalva, a második „Rendőr-nóták”-at találunk, a harmadik pedig „A ki nem züllött még soha” című nóta, mind zongorára és énekre. A szöveget valamennyire Altor Miklós írta. Az elsőnek 2 koronát, a másikat pedig 20 fillért kaphat.

Uj könyvek. Tűnő évek. Versek, írta Farkas Imre. Budapest, Singer és Wolfner kiadása.

Uj csapáson. Regény a művészetéből. Irta Lázár Béla. Budapest, Pallasz részvénytársaság.

Petőfi-almanach. Szerkesztette Ferenczy Zoltán. Kiadja a Petőfi-ház hölgy-bizottsága.

Marx és tanításai. Irta Palágyi Menyhért. Pécs.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: KOTT FERENCZ földbírtokos Magyar-Gencs községben 86 éves korában, a ki a szabadságharcban mint tüzérhadnagy vett részt. — EGERVÁRI MLNOK ZSIGMOND, volt 48-as honvédhadnagy, nyug. postamester 79 éves korában Budapestben. — KLEMPA JÁNOS negyvennyolcas honvéd-tüzérhadnagy, nyugalmazott uradalmi mérnök, 83 éves korában Pozsonyban. — SCHILBERSZKY KÁROLY nyug. pénzügyminiszteri tisztviselő és az Adria biztosító társaság tisztviselője 74 éves korában Budapestben. — HOLLO LÁSZLÓ a kiskunfélegyházi főgimnázium igazgatója 54 éves

EGYVELEG.

* A londoni hó. London levegőjének tisztátalansága közmondásos. Mostanában érdekes kísérleteket tettek annak megvizsgálására, mennyi benne az idegen anyag. Frissen eseti havat szedtek egy ház-tetőről és vegyileg megvizsgálták. Az eredmény az lett, hogy 4500 gramm idegen anyag volt egy köbméter hóban, vagyis ennyi tisztátalanságot vett ki a hó a levegőből. Ebből is látni, mennyire tisztítja a hó a levegőt.

* A szármártejt — Gaucher francia tudósak a párisi akadémiában tartott előadása szerint — az emészthetőség szempontjából nagyon hasonlít az anyatejhez s a csecsemő táplálására sokkal alkalmasabb akár a tehén, akár a kecske tejénél.

A közügyemet fel kell hívni arra a körülményre, hogy a hajfestésre használt szerek között igen sok olyan van, melyek tételeket tartalmaznak, tehát ártalmatlanok. Czerny I. Antal Tanningene hajfestőszere nemcsak teljesen ártalmatlan, hanem kitűnő, hosszan tartó festőképességgel bír, miért is Tanningene egyike a legkeresettebb hajfestőszereknek. A kozmetika szereit közül a keleti rózsatej, a fogápoláshoz szükséges Osan, valamint a Fritsch-féle napraforgóolajszappan és Coca fogpaszta a leginkább használt szerek.

Uj pénztárca. Csángó Henrik börtöndöntőmester (Budapest, Múzeum-körút 3.) egy darab bőrből készített igen csiszolt, tartós és tetszetős pénztárcát hozott forgalomba, melynek ábrája a hirdetési rovatban látható. Ára 3 korona.

Szerkesztői üzenetek.

A levél. Napnyugta. Ropant naiv, kezdetleges dolog a próza is, a vers is.

Az élet. Ahhoz, hogy valaki olyan nagy dolgot, mint az élet, össze tudjon fogni egy kurta versbe, kicsit különlegesen kell lenni.

Élet, a mily könyörtelen. Bölcsesség és pipa stb. Zavaros s a mi még rosszabb, prózai okoskodások, eltorzított hangulatkeverés, — semmi poézis.

Belefutott egy... Megrepedt a... Az ilyen népdal-utánpótlások már szinte maguktól készülnek: a sok utánpótlás nyomán meg adva minden elem, csak össze kell egy kicsit rakni s kész a vers. Aztán, — nincs is benne köszönet.

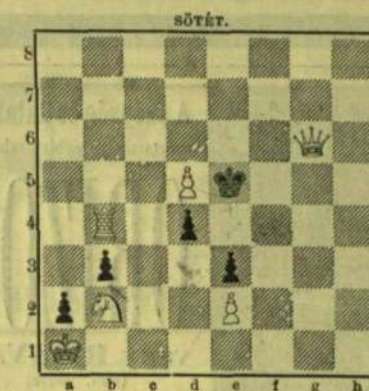
Én. Divatcikk; mert egy bizonyos hang és forma-készlet mostanában fel van kapva, hát e szerint dolgozik. Majd ha megtanul a saját hangján és saját formáival dolgozni, szívesen látjuk, mert úgy látszik tehetsége van.

A fuvolaszó. Hosszadalmas, konvencionális szentimentalizmussal tele vers, nem kelt semmi érdeklődést.

Ezer esztendő. Vannak, a kik. Én. Ugyanaz áll benne is, a mit az „Én” című verse föntebb ízentünk.

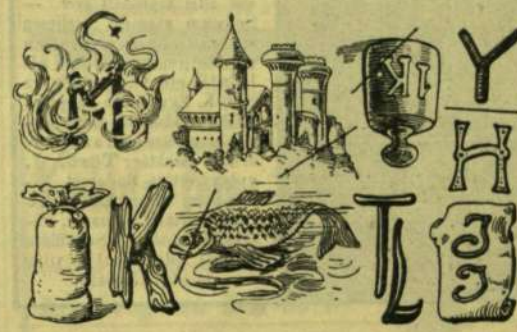
SAKKJÁTÉK.

2633. számú feladvány Kintzig Róbertől, Győrök.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KEPTALÁNY.

A 8-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Ne szemeld a másét, csépeled a magadét.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Csikós - Selyem
Kockás -
Shantung -
Armüre -
mely nyelven intézendők: 11990

an Seidenfabrik, Henneberg in Zürich.

A Bőr- és Lithion-tartalmu
Salvator forrás
kifűző sikerrel használtuk
vesebajknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvény-nél, csukorbetegségnél, az emésztési és ideg-zési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatása!
Varmentes! Könnyen emészthető!
Teljesen tiszta!
Budapest, Rákóczi Édeskút L. urol.

Ujdonság! Törv. védve.
"REKORD" pénz-tárca
elszakíthatatlan.
Egy darab bőrből.
Apró pénznek külön mélyedése.
3. korona
Kisárlóg csak a készítőnél
Csángó Henrik bőrdíszműves
Bpest, Múzeum-körút 3. sz.

Ha fáj a feje
mely 10 perc alatt a legkisebb migráint és fejfájást elműasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban.
Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispeszt. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállítást.

"Molly"
Törv. védve.
A jelenkor legtekélyesebb
sebb kézfőmőltója. :
Elhanyagolt, érdes
vagy vörös :
kezeket **3 nap alatt**
bárszappannal és hajfőhőré teszi.
Egy üveg Ára 1 korona.
Kapható minden drogeriában
Főszékhely: :
VÖRÖSKESZT DROGERIA
Arad, Weitzer János-utca 2.

Tetszik tudni, én sem vagyok egyik azon ostobák közül, a kik minden felmagasztalást elhisznek; de azért mégis hálás vagyok annak, a ki nekem a sodeni ásvány-pastillákat — természetesen a valódi Fay-féleket — ajánlotta. Ezek valódi csodadolgok. Fekedt ön, köhög ön, elnyálkásodott ön, szenved ön gyomorszájgyulladásban: néhány darab valódi Fay-féle sodeni ásvány-pastillát. Elhíhet nekem, hogy már tíz év óta használom a valódi Fay-féle sodeni ásvány-pastillákat. Ön vásárolhatja azokat minden gyógyszerárban, drogeriában és ásványvíz-kereskedésben, dobozonként 1 K 25 f.-ért. Vezérképviselőség Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzert, Wien, IV/1, Gr. Negasse 27.

HERZ EMMA
Ö. sz. és kir. Fennségi János főherceg kamarai szűltője. Román királyi jubileumi érem tulajdonosa. Grand Prix nagy aranyérem a koraszat. Kifűzőve orosz. Iparigye-sület díszéremmel, Kráthás London, Bécs, Budapest, Pécs, Milánó, Bukarest stb. stb.
Első magyar aranyhímző telepe
Bpest, Deák Ferencz-u. 17.
Ajánlunk legművészeisebb kivitelű, mindenmennyi arany, ezüst, és selyemhímzéseket, különösen
ZASZLÓK,
számlószalagok és templomi berendezések készítésére stb. Rajzokkal díjmentesen segítők.

Steckenpferd-Liliomtejszappan
legenyhebb szappan
:: a bőr részére ::

JOBB SELYEM a svájczinál nem létezik!
Kérjen mintákat tavaszi és nyári udmanágiaraból ruhák és blúzok számára: Ottomán, Liberty, Cotoné, Cre de Chine, Louisine, Taffetas, Mousseline 120 cm széles, méterenként 1 kor. 20 fill.-től kezdve fekete-ben, fehérben, egy- és többszínűben, valamint him-zett blúzok és ruhák boltszék, szövetből, vízson- és selyemből. Csak garantált szőlő selyemkeltet árusítunk közvetlen magánfelvételnek bérmentes és elvámolva a házhoz.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U. 24. (Svájcz.)
Selyemszövet kivétel. — Királyi udv. szállító.

BAGARIA MOLYPAPÍR
legjobb és legtisztább molyóvszer
120 cm. széles méterenként (5, 10 méter) 50 f. :
: darabonként (10, 25, 50 darab) 5 fillér. :
DETSINYI FRIGYES drogeria «a fekete kutyához»
Budapest, V. ker., Marokkói-utca 2. szám.

Steckenpferd-Liliomtejszappan
legenyhebb szappan
:: a bőr részére ::

Beretvás-pastillát
mely 10 perc alatt a legkisebb migráint és fejfájást elműasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban.
Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispeszt. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállítást.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem
Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet
FOGAK és teljes fog-sorok szájpadiás nélkül.
Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kauscs fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása fájdalommentes. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel. 10 évi jóállással. Videk-ek 1 nap alatt kielégítenek, megvárhatják. — Mérések árak.
Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI
néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

PETROLNERUDA
Készít: **NERUDA FÉLE**
Pipere Borate
Készít: **NERUDA FÉLE**
NANDOR
BUDAPEST, IV.
1 üveg Ára 1 korona 50 fillér.

Kufeké
Gyermekeknek és felnőtteknek.
A külföld és belföld legkiválóbb szaktekin-télyei mint legjobb táplálékot ajánlják a Kufeké-t hányáskele-snél, bélhurtnál és hasmenésnél. : : : :

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
Hygienikus kiállítás 1906. Legmagyarabb kit. ant. Erőteljes gyengélkedők, várszervezők és lágházok számára. Zivágygyógyász, ideg-erősítő és vérjavító szer.
KRAJNÉ IZ. 3000-nél több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban (filléres üvegekben) 4 K 2.60, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

MATTONI FÉLE
GISSHÜBLER
természetes égvényes
SAVANYU VIZ.

Legtökéletesebb arcztisztító- és szőpítő-szerek minden arczot ádít, frissít és szépit a KRIEGER-féle
AKÁCZIA-crème 2 korona
AKÁCZIA-puder 1 korona
AKÁCZIA-szappan 1 korona
Törvényesen védve. Hatásuk csodás.
Szépítő, márfoltot, ráncot, pattanást biztosan eltávolít. Nemcsak hasznukban, hanem az egész világon kö-zvetlenségű örömeink. — Főraktár: Korona-gyógyszer Bpest Kalvin-tér 4 Postai szék. naponta.

Vesszőparipa-liliomtejszappan
Bergmann és Társa cégtől Dresden és Tet-schen E/m. a naponta beérkező elismerő levelek bizonyága szerint most és a jövőben is a leg-hatásosabb szappan marad az összes gyógyszer-panok között, szepítő ellen, valamint gyöngy, puha bőr és rózsás arczszin elnyerésére és megtartására. Darabja 80 fillérért kapható min-den gyógyszerárban és drogeriában, illatszer-és fodrászüzletben.

3
Első szépségek
három titka!!
Paradisio
Az előkelő hölgy-világ arckréme 4 korona. : : : :
Anonyme
Az arcon láthatatlan rizsvirág pud-der, fehér vagy test-szin (naturelle) régi 6 korona.
Marmora
mandulaliszt, ked-velt mosdópör szappan helyett, 3 korona 50 fillér.
Egy kísérlet meggyőzheti. Kapható:
M. & Mme. Czartoryski
kozmetikai intézet, cs. és kir. főhercegi udv. szállító
IV., Váci-utca 12. szám.
BUDAPEST.

RÓZSATEJ

kitűnő fejtápoló 2 K
fiatalos üdeseget kölcsönöz a bőrnek.
balzsamszáppan hozzá 60 f.

OSAN

kitűnő fogápoló száj-
viz K 1.76, fogpor 88 f.

TANNINGENE

legjobb
hajfestő szer 5 K
Hetekig megmarad és nem engedi festékét.
Sötétzőkőre, barnára és feketére

**ANTON J. CERNY, Wien, Briefe
XVIII., Carl Ludwigstr. 6. Niederzlg. I. Wallischg. 5.
Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriákban stb.**

Gallérok és fehéreneműek

legszébben tisztítottak a

„Kilós” Nagygőzmosodában

Weinberger Aladár

Budapest, Rottenbiller-utca 30.

Gyűjtőknek és vízszinttítőknak nagy árendmény.

Anyák, óvjátok gyermekelletek a háterinczelgőrből!

Nincs többé elgörbült test!

Ha az én utól nem ért, a legismertebb orvosok által ajánlott Orthopéd-támasztó fűzőmet használja. Mesésem könyvnyi és higiénikus! Váltása nélkül elől az egész elgörbült. Térdén nővére hajlandó iskolás gyermekeknek nélkülözhetetlen mentő- és óvóeszköz! 30 éve fennálló testgyógyászati műintézetemben a legköltségteljes technikai kivitelben és mérsékelt árak mellett készítek, továbbá: egyenestartók, járókészülékek, műlábak és műkezdek, cs. és kir. szab. KELETI-féle sérvköltők, hásköltők.

Uj! Gummi-göresérharisnyák varrat nélkül, valamint a betegápoláshoz szükséges eszközök. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve **KELETI J.** orvos-sebész műszerek és gummiárak-gyára : : : Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17. szám.

Akar-e szép lenni?

Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot, amelyről rózsas, áde, selymes arcbőrt nyer, eltünteti a ráncokat, szeplőt, mífoltot, pattanásokat, stb.

Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert a legkeményebb talajvizet is megpuhítja. Kiváló háztartási orv. szemgyógyász, izadás és szájból ellen. A fogak fehéritése és éptartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint univerzális háztartási gyermekápolás és háztartásban a legjobb lelkiszerrel ajánlható.

Egy doboz ára 30 és 75 fillér.

Rogátsy-féle borax-csém 1 K, borax-száppan 80 f. borax-puder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.

ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája, Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

Páratlan és csodás hatású arczsépítő és
finomító a Földes-féle

Margit-crème

főúri körökben használt készítmény. Zsírmentes, ártalmatlan, rügtön szípi. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tégelyekben. Margit-száppan 70 f., Margit-puder 1 K 20 f., három színben kapható. Tessék a záróvédjegyre ügyelni és csak eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal : : : : a készítő **FÖLDES KELEMEN** gyógyszerész Aradon.

Tudja Ön? hogy a

Gyermekevédi Liga minden sorsjegye

feltétlenül nyer?

Ha nem, úgy rendeljen ezen sorsjegyekből és győződjék meg ennek igazságáról.

400,000 sorsjegye, ugyanannyi **nyeremény.**

A legkisebb nyeremény művészi ízléssel készült arany- vagy ezüsttárgy.

.. Főnyeremény 20,000 korona. ..

Nem ajándékoz és nem kockáztat és mégis előmozdítja a sorsjegyvásárlással a Liga céljait: mert az e révén begyűlt minden fillér egy-egy megmentett kis lélek váltásáért.

Ára darabonként 1 korona 50 fillér.

Főelárutás az Országos Gyermekevédi Liga központi irodájában Budapest, IV., Ferenciek-tere 4.

Technikum Mittweida

Igazgató: A. Holst, tanár. 19073 (Szaks. királyi). Magasabb technikai tanintézet elektro- és gépész-mérnök, technikusok és művezetők kiképzésére. Gazdagon felszerelt elektro- és gépészeti laboratóriumok. Gyári tanulóműhelyek. 3610 hallgató a 36. iskolai évben. Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Vérszegénység, étvágytalanság, idegesség gyógyítására és gyenge gyermekek, valamint felnőttek **fiatal leányok erősítésére** a legköltségteljes, a **KRIEGER-féle**

TOKAJI CHINA VASBOR

Valódi 5 tokaji borból készült, nagyon kellemes puttonos bor. 320 K, nagy üveg 6 K a gyógyszerárakban. Kis üveg ára 3.20 K, nagy üveg 6 K a gyógyszerárakban. Postai esztendő naponta utánvéttel vagy a pénz előzetes beküldése után. **KORONA-gyógyszerár** Budapest, Kalvin-ter.

BÓRSZÉKIPAR

Kendi Antal Bpest, IV. Károly-u. 2.

ANGOL BÓRBUTOR

készítése, festése és renoválása saját műhelyben.

Ebédlo-
székek,
iroda-fote-
lok valódi
bőrrel.

Ülőbutor áll-
ványok kár-
pitozása.
Székátala-
kítások.

Gyermekek elismert legkiválóbb tápszere

a Phosphatine Faliéres.

Kapható minden gyógyszer á

Egy nagy doboz ára 3 kor. 80 fillér.

Főraktár: **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerár

Budapest, V., Szabadság-ter (N. Korona-u. sarok)

Érdeklődőknek ismertetőfüzetet díjtalanul

ANGOL-OSZTRÁK BANK.

Az Angol-Osztrák Bank részvényeseinek

rendes közgyűlése

1909. évi április 5-én este 6^{1/2} órakor Bécsben,

saját helyiségében (I., Strauchgasse 1.) tartatik meg.

A közgyűlés napirendje:

1. A főtanács évi jelentése.
2. A számvizsgáló-bizottság jelentése az 1908. évi zár-
számadról és e feletti határozathozatal.
3. Határozathozatal az 1908. évi tiszta nyereség hova-
fordításáról.
4. Főtanácsosi választások és a cooptált tagok helyben-
hagyása.

Az alapszabályok 30-ik §-a értelmében 25 részvény
egy szavazatra jogosít.

A szavazatra jogosított részvényesek felkértemek, hogy rész-
vényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt f. év
március hó 29-ig beérkezve Bécsben az Angol-Osztrák bank
számfejtőségénél, Londonban az Anglo-Austrian banknál és
Budapest, Aussig, Bodenbach, Brünn, Prága,
Teplitz, Trautmann és Trübenben az Angol-Osztrák bank
fióktelepeinél, továbbá Pilsenben Hoffmann & Kottlars
bankbetéti társaságnál letétbe helyezték.

Az alapszabályok 27-ik §-a értelmében meghatalmazás csak
szavazatra jogosult részvényesre ruházható.

Bécs, 1909. március 12-én.

A főtanács

(Utánnomás nem díjazatik.)

13. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, MÁRCIUS 28.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.

Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — — 16 korona.
Félévre — — 8 korona.

A „Világkronika”-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

RUSZKABÁNYA DÉL FELŐL.

MADERSPACH KÁROLYNÉ.

HATNAU sötét emlékü szereplésének, a to-
porzékoló düh és durvalelkű kegyetlen-
ség és gyűlöletes tombolásának legfel-
háborítóbb momentumai közé tartozik az a
minden kulturát hallatlan módon arculcsapó
elbánás, melyben a generális hozzá méltó em-
berei Maderspach Károlynét részesítették.

A Maderspach-név többszörösen is rokon-
szenvet szerepet játszik az 1848/49-iki ese-
mények történetében. Egyik viselője, Mader-
spach Ferencz a lipcei csatában tanúsított
vitézségeért Mária Terézia-keresztet és ne-
mességet nyert. 1848-ban mint nyugalma-
zott százados élt Erdélyben családjával köré-
ben, a mikor reaktiváltak; az u. n. illiriai-
bánati határőr-ezredhez hívták be szolgálatté-
telre s Fehértemplomba helyezték ezred- és
térparancsnokul. Itt a fölkelt ráczokkal szem-
ben Maderspach hervadhatatlan érdemeket szer-
zett s 1848 augusztus 19-ikén, aránylag kis
seregével s a németajkú polgárság segítségével
fényesen visszaverte a Fehértemplomba betörni
akaró ráczokat. A magyar kormány kinevezte

A RUSZKABÁNYAI MADERSPACH-HÁZ.

Hirdetmény.

Ezennel közhirrre tétetik, hogy a Magyar Kir. Szabadalmazott Osztálysorsjáték (XXIII. sorsjáték) 6. osztályának húzása folyó év
március hó 24-től április hó 21-ig tartanak meg, még pedig a következő napokon:

március 24, 26, 27, 29, 30, 31, április 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 21-én.

A húzások mindig délelőtti 1/9 órakor kezdődnek és a magyar királyi ellenőrző hatóság és királyi közigazgató jelenlétében nyilvánosan
elvégeztetésnek terhe alatt 1909. évi március hó 17-ig eszközözlendő.

Budapest, 1909. évi március hó 7-én.

Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték Igazgatósága.

Lukács.

Haray.